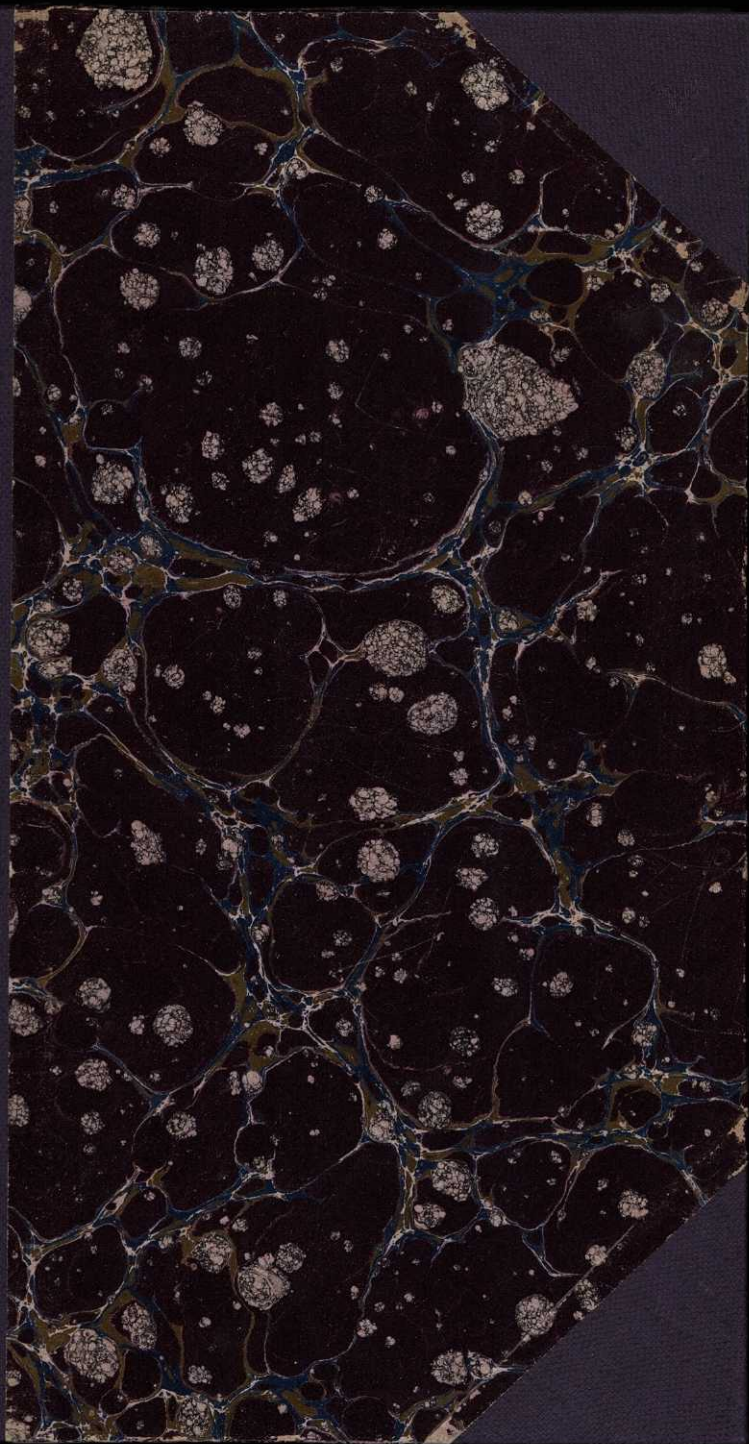

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Litt.
Sv.

ALFRED KÄMPE

MIKAELSDAL

STOCKHOLM 1910
AKTIEBOLAGET LJUS

ALFRED KÄMPER

MIKAELSDAL

ISAAC MARCUS
BOKTRYCKERI-
AKTIEBOLAG
STOCKHOLM
1910

ALFRED KÄMPER
MILJÖRENTNINGSBOK

I.

I.

EN ung kvinna stretade av alla krafter uppför Brunnsbacken.

Det var två mil, efter vägvisarens uppgift, till närmaste stad, och dit hade hon gått för att skaffa medicin åt modern, som låg och väntade på sitt yttersta. Den långa vägen och farten, hon hållit hela tiden, hade tagit allt, vad hon ägde av krafter. Hjärtat bultade så våldsamt, att hon tyckte, bröstet skulle sprängas sönder. Det var kallt, så att andedräkten stod som ett moln ur munnen och frös till is i hårtestarna, vilka stucko fram under skinnmössan. Men svetten rann likväl i strida strömmar nedför ansiktet.

Hunnen upp på krönet, stannade vandrerskan.

— Det tycks ännu inte vara slut; det lyser i stugan, mumlade hon.

Fast vägen fram bara skulle ta några minuter, måste hon ändå stanna och pusta. Skälvande av ansträngningen sjönk hon ned i snön på landsvägsrenen, och det var endast tanken på den sjuka, som avhöll henne från att falla i sömn.

Erika hade aldrig trott, att modern skulle komma sig. Men hon hade likväl, när de andra vid Mikaelssdal ställde sig likgiltiga för utgången, velat visa den gamla, att hon åtminstone önskade se henne i verksamhet på nytt. Därför hade hon gått in till staden och talat med en läkare, om än under ringa tilltro att denne skulle kunna göra något.

Hade man reda på, att Anders Nilsson och hans hustru, den nu sjuka mor Karin, arbetat upp Mikaelssdal från ett obetydligt dagsverkstorp till en större arrendegård, kunde man ej förundra sig över, att det icke var så mycket kvar av henne. Det gällde bara ett utarbetat liv. Lång tid förut hade Anders fått sitt livsve. Det bestod i gikten, som följde honom natt och dag. Endast med möda kunde han flytta sig över stuggolvet. Han satt mestadels, där han satt, och lät de andra styra och ställa.

Erika reste sig med svårighet. Hon var stel i lederna, och det var nära, att hon fallit

framstupa. Likväl lyckades hon hålla sig upprätt, men raglade som en drucken, när hon satte kurs på gården. Hon höll ögonen stelt riktade på gavelfönstret, bakom vilket lampan såg ut som ett stort lysande öga. Det rörde sig en skugga fram och tillbaka inne i stugan. Erika förstod, att detta var Lotten, hennes hemmaboende gifta syster. — Mannen, Valle Nyberg, hade förestått gården, sedan Anders Nilsson blev oförmögen till arbete.

Måntro mor var vid liv än?

Det hade kommit en tung beklämning över Erika, sedan hon fått stugan i sikte, och när hon fattade tag i dörrklinkan för att stiga in, veko sig benen under henne, och hon var nära att svimma.

När hon hämtat sig något, så att hon kunde uppfatta, vad som tilldrog sig i stugan, såg hon systemen stå lutad över sängen med handen på den sjukas bröst, liksom för att känna efter, om hjärtat ännu var i verksamhet. På en stol vid sängen satt gubben Anders och väntade på slutet. Han grät inte, men var alldeles kritvit i ansiktet och satt framåt lutad, tungt stödd mot kryckorna. Då och då drog han ett djupt andedrag, så att hela hans krokiga stofthydda skakade.

— Hur är det?

Ingen svarade. Erika måste upprepa sin fråga.

— Hur är det?

Lotten räste sig och gick ett par steg närmare systemen.

— Det vet bara Gud, sade hon, men sedan i middags har hon inte varit vid sans. Hon talar ibland, så en kan bli rädd. Om det vore så väl, att hon sluppe ifrån plågorna snart!

Erika spratt till, när hon hörde sin syster önska livet ur modern. Det sved i hennes bröst. Hon gick i ängslan, att den sjuka icke skulle återfå medvetandet mera och få se, vad dottern gjort för henne. Erika, som var hennes älsklingsbarn — som kommit till så långt efter de andra!

De båda systrarna hjälptes åt att ge modern in den ordinerade medicinen; och viljelöst mottog hon den. Strax inträdde förbättring. Hon vaknade ur dvaltillståndet, och ögonen började få liv.

När hon då vände på huvudet och varsnade medicinflaskan, som Erika ännu höll i handen, log hon matt. Men när hon såg, att hennes enda silversked användes, vart hon orolig.

— Se efter, så det inte blir några fläckar i skeden av det där, viskade hon. Det kanske

fräter . . . Det kan ingen veta, vad det är.

Hon blev inte lugn, förrän Erika sköljt skeden i varmt vatten och visat, att det icke fanns några märken kvar i den. Skeden var en minnesgåva, som hon inte ville se fördärvad. Hon hade fått den av gamla majorskan på Dalby, när hon gifte sig, till ett bevis att hon satte värde på hennes långvariga och trogna tjänst. Det var länge sedan dess. Men just nu, när hon hade det sista vägmärket inom synhåll, var minnet att ha varit uppskattad i livet dyrbart.

Erika slog sig ned bredvid sängen, besluten att vaka hos den gamla. Gubben Anders lade sig, grymtande över giktplågorna. Snart vittnade väldiga snarkningar om, att han hade somnat, och Erika kände sig ensam och kuslig till mods.

Den sjuka hade åter fallit i dvala.

Om en stund gläntade någon på dörren — litet att börja med, men efter hand blev springan större, och slutligen trädde Valle Nyberg in över tröskeln. Han ansträngde sig för att vara tyst, men bullrade likväl så hårt, att Erika förargad knystade åt honom. Han kastade en forskande blick på den sjuka.

— Hur är det nu? hviskade han skyggt.

Erika gitte inte svara honom. Hon satt

alldeles orörlig, med händerna i skötet, oavvänt stirrande på modern, som andades kort och ojämnt.

— Lotten bad mig gå och höra efter befinnandet, fortfor Valle, när han icke fick något svar.

Erika for upp. Hon var röd av vrede.

— Du ser själv, vad du gjort, utbrast hon hett. Du nekade mig skjuts till doktorn i morse. Hade jag bara i tid hunnit hem med medicin, skulle hon kanske ha tagit sig. Men det gick inte in i dina beräkningar. Du visste, du, att mor var stark, men far en svag stackare.

Valle strök tillbaka ett steg. Det kom ett skuldmedvetet, men på samma gång hätskt uttryck över hans drag.

— Det var alldeles omöjligt, mumlade han. Begriper du inte det? Långtimret till Byfallsbron, som vi har del i, fick lov att släpas ur skogen. Det kom extra budsedel från herrgårdskontoret. Du vet väl, hurdan inspektorn är, om han inte blir åtlydd.

— Är han människa, måste han böja sig inför döden, menade Erika bestämt. Men du — du ser lika gärna att mor dör.

— Gu tröste dig, så du talar flicka! vojade Valle och vaggade med huvudet.

Han vände långsamt, som om det hade varit förenat med stort besvär, och gick tillbaka ut i köket.

Erika satte sig ånyo, sedan hon först bättre stoppat täcket om den sjuka, som återfått medvetandet och uppfattat, vad de talat om. Hon strök sakta över moderns feberbrinnande panna, på vilken dödssvetten redan började kyla. Den ömma beröringen livade de domnande krafterna, så att den döende förmådde röra läpparna och göra sig förstådd.

— Nu är det snart slut, viskade hon matt. Jag känner, hur jag börjar kallna . . .

En upprivande torrhosta skakade hennes kropp.

— Gråt inte, barn lilla, flämtade hon med ömhet, när hon såg Erika snyfta; det är bäst, som sker, och jag är glad att få gå bort. Jag känner mig trött. Det har alla dagar varit strävsamt. I den värsta tiden, innan en visste av några bekvämligheter, kom jag till världen. Många april- och oktobernätter har jag gått i vall, barbent och utan linne. Den trasiga blångarnskjolen skylde knappast kroppen. Sådant gnager på hälsan. Det kommer igen, när åren börjar tynga.

Den gamla hade talat sig trött och kippade efter andan.

— Du ska akta dig för Valle, fortfor hon efter en stund. När han nyss gick ut genom dörren, såg jag likasom genom en dimma, hur hans ögon lyste ondskefullt.

Återigen fick hon ett svårt hostanfall, och Erika trodde, att det nu var slut med henne. Hon låg alldeles stilla, och det tillplattade bröstet höjde sig knappast.

Men med ens reste hon sig på armbågen.

— Det ligger fyra dussin randiga handdukar i min nedersta byrålåda, sade hon ivrigt. Säg ifrån vid bouppteckningen, att de är vävda för din räkning. Lotten fick likadana och lika många, när hon gifte sig.

Hon låg åter stilla ett par minuter. Ögonen började bli glasartade.

— Gärna skulle jag ha sett, log hon, att Olov Karlsson och du blivit ett par, innan jag skilts hädan. Men jag tror väl, att det blir av mellan er i alla fall.

Erika rodnade.

Det vart tyst. Den gamla kämpade för att få ro, men förgäves. Livet ville icke släppa henne, fastän andningen blev alltmera ojämn och väsende. Hon vände sig ännu en gång till Erika.

— Glöm för all del inte påminna Lotten, att Hjärtros ska kalva i nästa vecka. Blir

det kvigkalv, ska hon vara till pålägg. Säg det!

Det var det sista, hon sade, ty nu förlorade hon åter medvetandet och tynade bort. När klockan slog halv fyra, stannade Erika perpendikeln för att få tyst. Så gick hon och väckte Valle och Lotten. Ett par minuter senare var mor Karin död.

Den gamle änkemannen, som nu mist sin trogna vän och arbetskamrat, stod darrande vid sängen, stödd på kryckorna och i bara skjortan. Döttrarna snyftade sakta framme vid huvudgården. Valle hängde mot dörrposten utåt köket, mörk och dyster.

Erika tog fram ett rent lakan och bredde ut över den döda. Valle och Lotten kröpo ånyo ned i kökssoffan, där de länge förde ett ivrigt, viskande samtal.

Den gamle kved sakta under fallen i sin bädd.

Erika satte sig på en stol vid fällbordet med huvudet lutat i händerna.

Snart sovo alla.

*

Solen, som redan var ett långt stycke ovanom skogskanten, sköt in en sned stråle

över bordet, vid vilket Erika satt och sov. Den långsamma, jämna andningen tydde på, att hon befann sig i uttröttnadens drömlösa dvala. Solstrålen, bruten genom fönsterglasets, lekte på hennes utsträckta hand, men dess värmande kraft förmådde icke väcka henne. Erika var borta från världen.

Morgontimmen var sen. Men likväl märktes intet annat verksamt liv i Mikaelssdal än väggsmidernas oavlåtliga pickande i stockverket. Den gamle sov ännu, och i kökssoffan, tätt slutna intill varandra, snarkade Lotten och Valle.

Endast husets katta, som hade sin plats nere vid fötterna hos Anders Nilsson, begynte röra på sig. Hon ställde ihop tassarna och drog upp ryggen i en båge. Sedan tog hon ett skutt upp till huvudgården och satte sig. Hon puffade sakta på Anders och började spinna med nosen i hans öra. Men han vaknade inte av så litet buller, så trött som han var.

När försöket att få gubben vaken inte hade någon framgång, hoppade kattan, missbelåtet knorrande, ned på golvet för att omedelbart taga sats på spiselhällen, där hon undersökte sin mjölk kopp. Men då denna icke hade annat att bjuda på än några torra sko-

vor, ställde hon kosan till bordet och körde med nosen till Erika i ena ögat, så att hon av smärta och förskräckelse for upp på golvet.

— Din förhärdade fula kattaracka . . . !

Erika, annars rädd om djuren, men uppskrämd av smärtan och överspänd av för mycket nattvak sista tiden, fick fatt i eldtången och ämnade straffa kattan, vilken därför beredde sig på att göra en snabblopning kring väggarna. Men innan något hann företagas, vart Erika åter lugn och lade ifrån sig vapnet.

Mor var död!

Erika hade, när hon skulle rusa efter kattan, fått ögonen på sängen, där mor låg, med händerna hopknäppta över bröstet, och nu flög den tanken genom hennes hjärna, att det var annat att göra än att släcka sin förargelse på ett oskäligt djur. En stillsam snyftning bröt för ett ögonblick genom hennes kropp, men följdes omedelbart av en lugn eftertanke. Var det likt något att sova så länge, då det fanns så mycket att sköta!

Erika slätade till håret framför spegeln och gick ut i köket. Spiseln var svart och kall. Det for en rysning av olust genom henne, när hon såg Valle Nybergs uppåtvända, tandlösa käft, och hon mindes, vad mor sagt, in-

nan hon dog. Det var bestämt intet gott gry i denne man, kommen, som han var, från en annan socken — och gud vet från vilken. Men han hade tagit tjänst hos Anders Nilssons i Mikaelssdal, och så hade Lotten blivit med barn. Erika kunde inte begripa, vad systemen tänkt på, eftersom hon ställt så för sig, att hon blivit tvungen att gifta sig med honom.

— Men det var väl för att hon började bli till åren, mumlade Erika och slamrade med grytlocken, så att systemen vaknade. — Pojken, som dog i förårs, ställde i alla fall till giftet.

Lotten vände sig om och fick se, att det var full dager. Hon rusade upp och slängde på sig kjolarna.

— Herre jessanes, muttrade hon, kriterterna får ju rakt stå och svälta ihjäl, för att en inte orkar opp.

— Det skulle mor vetat, menade Erika för att få säga något gott om den döda. Hon, som aldrig tänkte på annat än lagårn. En lever av kräken, brukade hon säga, och då är det inte mer än rätt och skäligt, att de får sitt först och främst.

— Mor var så kinkig med kriterterna, tyckte Lotten, att det gick för långt ibland. Skämde bort dem gjorde hon, så att de inte gillade någon annan än henne. Sånt elände, som det var, först hon blev sjuk!

— Men just för det, har det heller aldrig varit någon otur med lagårn vid Mikaelssdal, sade Erika, och det är väl att sätta värde på.

Den gamle kaffekokaren, som varit med så mycket, att den blivit låghalt, pöste över, och Erika ryckte bort den från elden med sådan fart, att kaffet sköljde över hela spiselärnen, och köket vart fullt av ånga.

— Så du bär dig åt, fräste Lotten, som gärna uppträdde litet myndigt mot sin yngre syster. Du kunde väl fara fram som folk.

Valle, som vaknat, medan systrarna samtalade, låg en stund och lyssnade till, vad de hade att säga. Deras meningsutbyte om den döda intresserade honom. Men när Erika lät påskina, att mor hade varit så noga med sin vandel och i sina sysslor, att det inte var gott att komma på henne med fel, kunde han inte låta bli att göra ett inpass.

— Hon hade väl sina sidor, hon som andra, gäspade han. En är väl inte mer än människa någon.

Erika vände sig om. Det lade sig ett drag av förakt över hennes ansikte.

— Nog förstår jag, att du tycker det, sade hon med skärpa, för att hon alltid höll ögonen på, vad du hade för händer. Det var nog inte alla dagar, du fick det, som du ville.

— Tyst, käbbla inte på det där sättet, när mor ligger död i stugan, manade Lotten.

— Inte gör det något, skrattade Valle. Låt du tösen hållas. Hon ska väl någon glädje ha, hon också. En behöver inte ta miste, vem hon brås på.

— Va är det fråga om?

Erika, som var van vid försåtliga anfall från Valle, därför att hon hade ett hett lynne, upprepade frågan.

— Va menar du?

— Du brås på far din, vill jag säga.

Valle log elakt.

— Har du något att anmärka till det då?

Valle vred sig för att komma undan. Han märkte, att han råkat ut på hal is. Han ville inte alldeles stöta svägerskan ifrån sig, därför att det kunde medföra obehag i framtiden.

— Du kan ju fråga henne, som ligger där inne, bröt han ut och pekade på dörren inåt stugan.

Erika ryggade tillbaka och vart vit i ansiktet.

— Valle, låt du mor sova i fred, varnade Lotten vasst. Du borde tänka på vad du säger.

Valle steg upp och klädde sig. Vresig, som han var, rök han till sig lyktan och

gick ut, utan att dricka det upphållda kaffet. I dörren vände han på huvudet och sade hänfullt:

— Det går väl an att fråga svärfar då. Han förstår nog, vad jag menar — och han kan ge besked.

Erika, som länge kämpat mot tårarna, brast i gråt, under det Lotten rusade efter Valle ut genom dörren.

II.

I Mikaelssdal stökades till med en storlagen begravning. Det hade bjudits mycket folk, och husets älsta dotter, som var gift och bosatt i en annan socken, kom hem tillsammans med sin man.

De flesta av gästerna voro stortorpare och arrendebönder under Dalby. Men det fanns även statarfolk med, fast mycket sparsamt. Av de senare hade inga andra blivit bjudna än de, som hade gott anseende i bygden. En hade några tusen kronor på sockensparbanken; en annan måste uppmärksammas, därför att han hade farlig tunga och dessutom en hustru, som ägde praktik vid barnsängar, så man slapp att kosta pengar på barnmorskan i tid och otid. Slutligen räknades skogvaktarens bland de förnämligare gästerna. Resten bestod av drängar, som varit med och skjutsat till kyrkan.

Liket hade körts ut vid mitten av veckan och ställts in i klockstapeln, som användes till bårhus. Nu på söndagen hade det icke varit mera att göra än att sätta det i graven, lyssna till prästen och klockaren och gråta litet, när de tre skovlarne mull rasslade mot kistlocket.

Endast döttrarna och deras män, bärare och skjutsfolk, voro med vid jordfästningen, som försiggick efter gudstjänstens slut. Änke-mannen, som var giktbruten och alltför frusen för att följa med, satt hemma och underhöll sig med Olov Karlsson i Brattåsen, Erikas fästman, tills kyrkfolket och de andra gästerna anlände.

I stugan hade tagits in grova bräder att sitta på, ty det fanns inte tillräckligt med stolar. Så småningom vart rummet proppfullt, och sedan alla låtit truga sig ett tillräckligt antal gånger, höggs in på den framdukade maten.

Det bjöds både på fisk och kött, soppa och ett par tre efterrätter. I dryckesväg, starkt öl, som för säkerhets skull mäلتats till och lagts under jäsning, medan mor ännu låg sjuk, och sädesbrännvin från bolaget i staden.

I början var det ganska lugnt i församlingen, och man kunde se på gästernas upp-

syn, att de voro medvetna om ansvaret av att vara på begravning.

Kvinnorna sutto med neddragna mungipor, ivrigt torkande sig i ögonen med de hopvikta näsdukarna, antingen det var av nöden eller ej, och karlarna proppade i sig under gravlik tystnad. Men så började brännvinet att verka, och då lyfte de på huvudena och blickade sig litet djärvare omkring.

Det var dock kvinnorna, som öppnade samtalet. Till en början kom det osäkert och viskande, men efterhand tog det upp sig, och när så till sist mor Stark slog upp språklådan — hon, som var statarhustru och brukade tjänstgöra som jordemoder — kände allesammans sig lyftade från stundens allvarliga stämning.

— Det är precis, som en brukar säga, rabblade hon på, att det goda folket, som är utan skavank, går först ur tiden, ty en kan då väl inte påstå, att det var någon ålder på mor Nilsson. Hon hade ju inte nått upp till fem och sextio, hörde jag av tacksägelsen. Än länge skulle hon ha levat! Ho-ho, ja-ja! Men herrans vägar äro icke våra, står det skrivet. Ho-ho . . .!

— En rejäl människa var hon, gu signe själen, gnall skogvaktarens hustru. Jag kommer

särskilt ihåg, hur hon kunde springa ifrån sitt för att hjälpa fattiga stackare, om det gällde.

— Det är sant vartenda ord, hon säger, madam Jonsson, snusade mor Stark. Hon var ett fruntimmer till mönster för hela socknen.

De andra käringarna tego, men nickade bifall, under det deras tandlösa käkar arbetade med att mala sönder det ålderdomliga koköttet, vilket även vållade de manliga gästerna stort besvär.

Emellertid hade även männen, medan de åto, råkat i livligt samtal, och i synnerhet Stark kommit så i farten, att de, som sutto längst bort, trängde sig fram för att få höra, vad han hade att säga.

— I går kväll var det nära, att jag kommit ihop mig med majorn, sade han. Det var förstås om rykten, som aldrig blir god nog åt'en. Alltid ser han något hårstå, som vettar åt huvudet på krakarna, och strax är han framme. Men jag gav honom svar på tal, jag.

— Det är en jäkel att vara påpasslig, tyckte de andra. Men va sa du åt honom då, Stark?

— Va jag sa...? Inte behöver majorn gå och peka på åt mig, sa jag, för nog har jag skött det här arbetet så länge, att jag

kan det, och kräken har inte klagat på mig, sa jag.

Stark drack en klunk öl.

— Det ska förstås vara Starken, som törs säga ifrån på det viset, menade Anders Nilsson, som efter fyra supar kände behov av att få yttra sig. Men inte dugde det för en ann att sticka åstad. Det tog allt hus i helsike, det.

— Det har svärfar rätt i, ifyllde Valle, för när jag var nere i går för att höra mig för om gården, fick jag också en skopa ovet.

Valle hade ingen förmåga att uttrycka sig, så att det vart något av det, och därför avbröts han av Stark, som började bli dragen.

— Har du allaredan hört dig för? sade han. Men inte var det väl någon svårighet för dig att bli klar med majorn?

Valle kastade en forskande blick på Stark. Han visste inte riktigt, var han hade honom, och det låg något under det lugna talet, hörde han.

— Hur så? Va menar du med det? sporde han emellertid.

— Det här huset, fortfor Stark, som inte längre tänkte sig för, har nog gått majorn till mötes mera än någon kan tro . . . Gum-

man isynnerhet — hon, som det kalasas på i dag. Det vet vi väl litet var.

Stark blinkade åt skogvaktaren.

Anders Nilsson hade blivit mörkblå i ansiktet. Stödd mot kryckorna reste han på sig, lutade sig fram över bordet och såg med gnistrande ögon på den munvige stataren.

— Säg det där en gång till, så djävlar i min själ . . . Satans statarskrutt!

— Jesses, far, va är det fråga om? skrek Lotten, när hon såg gubben lyfta på en av kryckorna. Det förstår ni väl, att det inte går an att ställa till bråk på mors begravning.

Utan större ansträngning fick hon åter ned gubben på stolen och vände sig sedan mot Stark med några skarpa ord angående vad som icke passade, när man var borta. Stark satt med nedböjt huvud och lät sig föga bekomma. Det var en person, som det inte var roligt att ha med, men det fanns nu ingen annan råd.

Plötsligt rätade han på sig.

— Kors, vi glömmer ju alldeles bort att supa! ropade han. Kom gubbar!

Det var icke utan, än att de andra kände sig förlägna, när de beredde sig att följa uppmaningen, ty det var femte supen. Men när

Valle och utsocknesmägen reste sig, traskade de ändå efter.

Käringarna sutto ganska oberörda, att döma av den likgiltiga hållning, de iakttogo, men i själ och hjärta följde de med spänd uppmärksamhet, vad som tilldrog sig bland karlarna. Skogvakterskan vände sig till mor Stark:

— Va var det, som satte åt Anners Nilsa? undrade hon oskyldigt.

— Så fort Starken blir supen, upplyste den tillfrågade, kan han inte låta bli att prata strunt, och han häntydde visst på något, som hänt, medan mor Karin var ung. Det hade viskats åtskilligt om henne och majorn . . .

Skogvakterskan knyckte på nacken.

— Liksom det skulle vara något att göra sig stor för! pöste hon. Det är allt flera, som sett något ut, och som varit i samma gryta.

— Tacka för det, myste mor Stark och log litet sötsurt.

Erika, som just kom in med ett stenfat fullt av nystekta köttbullar, hörde käringarnas ordskifte. Hon vart askgrå i ansiktet och vacklade liksom av svindel, när hon åter gick ut i köket.

— Mor . . . mor . . . ! suckade hon.

Det vart ett långvarigt gravöl, med varje timme alltmera bullrande, och det bullades upp både ett och annat. Mor var så saknad och hade gjort så mycket nytta i sin dag, att hon var värd ett ordentligt kalas, då hon sattes i jorden.

När toddykonjaken ställdes fram, började killespelet, och det gavs bättre och byttes, så att det hördes lång väg utom stugan. Starken lurpassade, satte halvpott, när han gick ut i tredje hand, och det gagnade honom, ty i flesta fall var det han, som hävade hem potten.

— Det känns som bomull kring hjärtat, sade han, när en får husar eller kuku. Men fy för den lede . . . Hur ska vi ha't? Kom an, om du har lust!

De andra skrattade och hojtade.

— Nej, skål på er, gubbar, väsnades Stark, skål på Blaren, skål på mor Karin och . . . och majorn . . .

— Tig!

Det var Starks käring, som varnade.

— Vafalls? utbrast Stark förnärmad. Tig själv! Det har du bättre tid med än jag.

Anders Nilsson, som böjade bli förbi av allt, han tagit in i sin sorg, bars ut i köket och lades i soffan. Stark och Valle skötte värdskapet.

Erika och Olov Karlsson träffades ute i förstugan och utbytte några ord.

— Det brinner som av eld i mig, sade den unga kvinnan. Jag kan inte säga, vad jag känner, men det förefaller mig, som om de hölle på med att kasta smuts på mors grav.

— Du menar, för att de spelar kort, sade Olov. Det är inte alls vackert, men du vet väl, hur dan Starcken är?

— Nej, inte för det, snyftade Erika. Men det viskas om så mycket annat, som jag inte fattar. Valle har stuckit mig ibland, och nu får jag igen det på mors begravning. Va' är det?

Olov ruskade på huvudet. Erika fortfor:

— En sak *måste* du säga mig, Olov. Hade mor något med majorn att göra?

Torparen bet sig i läppen.

— Du måste ge riktigt besked, fortfor hon bestämt.

— Det är ju så länge sedan dess, att det är omöjligt för mig att veta något, sade han. Men folk pratar så mycket, och en har väl hört talas om litet var, så dan majorn var i unga år. Det var inte många flickor, som undgick honom . . .

Erika rätade på sig. Det isade i hennes bröst, och rösten var hård som stål.

— Sålunda skulle vi... skulle jag...
flämtade hon, inte ha något med far där inne
att göra...?

— Ja, det är inte så sagt, svarade fäst-
mannen dröjande. Sådant kan ingen veta.

Erika slog snyftande händerna för ansiktet
och rusade ut i mörkret.

III.

Dagen efter gravölet fingo kreaturen vid Mikaelssdal sukta till långt fram på förmiddagen, innan husfolket orkade upp. De sista gästerna, Stark och några stycken till, avslutade med ett parti avskedsknack, varvid beten fick springa i taket. Det vart ett högt spel — och turen var ombytlig.

Det räckte till klockan sex på morgonen, när det började dagas. Då hade ännu ingen i Mikaelssdal fått en blund i ögonen, fastän natten varit ansträngande, och därför beslöt man nu att vila en timme eller ett par. Följden blev, att alla råkade försova sig.

Det blev ingenting gjort på hela dagen. Allesamman sågo surmulna ut, och huvudena kändes tunga som bly. Mågarna gingo omkring med händerna i byxfickorna och värderade boet. De stötte ihop i ett dörrhål.

— Den kärigen, du, hon vart inte billig, mumlade Valle.

— Nej, det ska då gud veta, att hon inte vart, grymtade den andre.

Tisdags förmiddag klockan tio kom nämndeman Erssa på Backen, betrodd och anlitad auktionist och boutredare, för att teckna upp, vad som fanns. Det börjades med frukost, som räckte till klockan tolv. Man kalasade på överlevorna från gravölet, och nämndeman Erssa var lika gemen som någon av de andra. Han tog in tillräckligt för att bli pratsför, men inte ett dyft mera, om man undantar konjaksknorrarna, som druckos efteråt.

Anders Nilsson, som var gammal och inte tålde vid så mycket gott, pratade vitt och brett om, hurudant det var, när han tillträdde Mikaelstal. Då hade det inte varit något att hurra för. En liten usel torphåla — det var allt vad det var! Han drog ut på berättelsen, så att det måste drickas ytterligare en knorr, trots nämndeman Erssas och värderingsmännens protester, och när så Valle bekymrad meddelade, att major Lövmärk gett honom påökt på arrendet, var man tvungen att hålla ned en tröstare ovanpå.

Men härefter var man något så när utrustad för att börja arbetet, och nämndeman

Erssa reste på sig, fastän en smula osäker på benen.

— Det är väl bäst att först gå ut och se på kräken, sade han myndigt, va de kan stå i för pris. Jag har hört talas om, att Anners Nilssa har dom mantalssatta.

— Åja, en har väl bjudit till, menade denne smickrad, och mor var duktig, medan hon levde. Men det begriper jag, att inte kan vår lagård mäta sig med nämndemans.

— Det kan duga att ha en sådan kvinna i huset, som mor Karin var, menade nämndemannen.

— Det tror jag det, svarade Anders Nilsson, men hon togs bort ifrån en stackare! Hoho . . .!

Med Valle som vägvisare stövlade nu hela sällskapet ut. Det bestod av nämndeman Erssa, de två torparna, vilka skulle tjänstgöra som opartiska vittnen, och Erikas fästman, Olov Karlsson, som följde med likt femte hjulet under vagnen. Sist kom Anders Nilsson, stödd på de båda älsta döttrarna. Det var klart, att alla skulle vara med och höra, hur högt nämndemannen satte kreaturen, på vilka man ännu tydligt märkte mor Karins ömma omvårdnad.

— De står så feta och stinna, att de kan vara färdiga att spricka när som helst, sade nämndemannen och promenerade med stora steg ned över golvet mellan raderna.

Han snurrade på klackarna, självsäker och myndig och med händerna i byxfickorna, utan att tänka på, att det kunde vara halt på floren. Lotten, som mera haft sina tankar hos dem, som skulle värdera boet, än vid vad hon haft för händer, hade glömt att sanda, och följden blev, att nämndeman Erssa slog flatsides i, så att det skvätte i skrovet.

Kreaturem blevo skrämda, riste i bindslena och sprungo av och an. Kon, som stod närmast, hade också givit den ikullhalkande en spark, så att dyngan yrde omkring huvudet på honom. Han trillade tvärs över golvet och hamnade i rännan på motsatta sidan.

Det blev stor uppståndelse. Den förolyckade hjälptes upp, våt och nersmord som dragen ur dyn. Det märktes, att han kände sig ganska generad, fast han försökte hålla god min. Han lät de andra skrapa av det värsta, och begärde att få låna litet rent, medan hans egna kläder torkade.

— Det hade fastnat is mellan klackjärnen, sade han, och då känner en till, hur lätt

det kan bära åstad. Det är, som man förlorade underredet, så fort går det ikull.

Han ruskade på sig och mumlade en lämplig svordom.

— Nå, den här rödbrokiga, som står närmast dyngdörren, va värderar I den till, Anners Nilssa? sporde han barskt, vänd till gubben.

— Hm, det förstår nämndeman bäst själv, smilade denne. Men jag kan ju nämna, att hon är fallen efter majorns tjur och Stjärna, gamlan där, den bästa mjölkkon i socknen. Det är för resten gott virke i allesamman.

— Åldern är heller inte så farlig, kan jag se, fortfor nämndemannen.

— Nej, gubevars väl! utbrast Anders. Det är ungdom hela högen.

De påkallade förtroendemännen räknade över besättningen och böjde sig för nämndemannens taxa. Under de församlades tystnad gjorde han några anteckningar, varpå han förklarade sig veta, vad han behövde, och nu var det bäst att få något torrt på sig, innan man fortsatte med det övriga. Strax letades fram, vad huset hade i klädväg, så att nämndemannen fick byta.

Valle föreslog, att man skulle ta en klar sup på olyckan. Man skulle nästan ha kunnat

misstänka, att han inte ville låta tillfället gå förlorat att stämma nämndeman Erssa till sin fördel.

— Det skulle i så fall vara med en skvätt kaffe till, tyckte denne, annars är jag inte stor på något starkt före middan.

Man stannade härvid. Men värderingen fortsattes, medan kaffet gjordes i ordning. Sedan Anders Nilsson och Valle uppgivit, vad som fanns av spannmål, redskap och pengar, inkallades Lotten och Erika, som fingo göra reda för, vad huset hade av husgeråd, och det var inte så litet.

Nämndeman Erssa skrev och svettades. Han vart allt rödare i ansiktet. Slutligen dängde han pennan i bordet, så att den hopade mitt ut på golvet.

— Det här är, förbanna mig, inget lätt dagsverke, sade han och såg sig vädjande omkring. Det går an att få byta med mig ett tag.

— Å, jag tänker, det är allt bäst en aktar sig, menade Anders Nilsson. Den konst, nämndeman besitter, är inte given en och var.

— Det är bara lite kvar, tyckte Lotten. Låt mig si: två kaffekokare, tio mjölkbyttor, tre baktråg och . . .

— Nej, håll för fan . . . ! röt nämndeman Erssa. Är hon så snabb med pennan, så var så god och sätt sig till.

Det blev alldeles tyst. Alla böjde sig underdånigt för nämndemannens vrede. De följande minuterna hördes endast pennans försiktiga trevande på papperet, och den skrivandes halvhöga diktamen för sig själv. Om-sider hade dock hela boet kommit med, fastän utsocknesmågen, som gick ikring och snokade i alla vrår, påstod, att inte stort mera än hälften blivit upptaget.

Nu hade man kvar att bestämma, huru det skulle förfaras vid skiftet. Det stod och vägde mellan offentlig auktion och köp under hand.

— Nå, hur ska vi ha't? sporde nämndeman Erssa. Det vill inte jag lägga mig i. Det får ni själva bestämma.

Valle satt alldeles stel och tittade ned i golvet. Nog visste han mycket väl, hur han helst ville ha det, men som han var rädd för, att hans funderingar skulle stöta på motstånd hos de andra, vågade han inte strax fram med sin mening.

— Nå . . . nå . . . va säger *du*? mumlade han, vänd mot svågern.

— Hm, jag vet inte . . . Va säger svärfar? hajade denne till och spände ögonen i gubben.

Anders Nilsson satt och skruvade på sig. Det låg något besvärat, men på samma gång trött och likgiltigt över honom.

— Mig kan det då göra detsamma, bara jag får undantaget ordentligt, och vad som kommer på min del, svarade han. Men va säger Erika? Var håller hon hus?

— Hon stökar i köket, svarade Olov Karlsson, som i egenskap av blivande måg hos Anders också var närvarande. Men största redan blir det väl, om nämndeman ropar ut lösöret.

— Tror jag det, fräste Valle, som började bli rädd. Men skam skulle det vara att låta flera kyrksocknar rota i, vad som finns vid Mikaelssdal.

— Nej, varför det? hånlog svågern. Det blir nog billigt för dig i alla fall — om nämndeman Erssa håller i klubbskftet.

Valle, mer än halvrusig, ilsknade till och gav igen. Det var visserligen hans önskemål att komma över boet billigt, men han hade för sig, att det ändå var bäst att visa sig karsk.

— Å, håll snaggen på dig, skrek han. Du borde åtminstone skämmas för nämndeman, som är så gemen, att han super i lag med oss. Du borde veta, vad du säger, när du är ute bland folk.

Pösande och eldröd i ansiktet, reste sig nämndemannen och röt, så att det glappade mellan väggarna:

— Efter en så uppenbar förnärmelse åtar jag mig inget auktionsuppdrag, utan föreslår, att Nyberg får köpa rubb och stubb i enlighet med värderingen. Basta!

Han satte sig med en hård duns och började tugga på pennskaftet, så att spillrorna röko om det.

Det blev dödyst i stugan. Nämndemannens vrede hade den verkan, som åsyftats; och när ingen yttrade något, började denne upprätta köpehandlingen, vilken sedermera undertecknades av alla arvingarna och bevittnades av de båda opartiska torparna.

När detta var gjort, reste sig nämndeman Erssa och tackade — nu var saken klar. Utsocknesmågen rusade ut, spände för hästen och for hem med käringen i en fart, som om han haft en skock vargar efter sig, utan att taga avsked av vare sig nämndemannen eller

släktingarna. Det märktes alltför väl, att han var ursinnig.

Men nämndeman Erssa och Valle Nyberg sutto halva natten och pokulerade, liksom hästbytare efter en god och givande marknadsdag.

IV.

Det var ett par dagar efter midsommar.

Valle gick och masade bakefter årdret ute på trädeslandet och vände ned gödseln, som låg likt ett genombrutet täcke över den gråa åkern.

Det var ett sådant år, att det föll sig tungt och svårt att arbeta i jorden. Torkan hade varit efterhängsen, och stutarna voro föga vana vid trädesarbete.

Timotejen blommade, och klövern började sloka av torkan, så att det var påträngande med höskörden. Men Valle vågade likväl icke driva trädeskörningen med någon fart för att ej överanstränga djuren. Han lät dem stanna och draga andan åt sig för var gång han vände uppe vid landsvägen.

När klockan närmade sig elva, kom Lotten med förmiddagskaffe, en gammal sed sen mor

Karins tid, ty hon hade varit mån om både kreatur och folk. Dottern försökte likna henne, att vara lika ordningssam och styrande som hon, men då mannen aldrig ville ta reson, utan satte sig på tvären, så snart han märkte, att en annan vilja än hans försökte göra sig gällande, kom hon ingen vart.

Valle tog emot kaffebuteljen och sockerbitarna, gick upp på landsvägsrenen och satte sig att dricka. Lotten tog sig för med att schasa bort flugor från stutarna, som fnyste, stampade och riste på sina huvuden, så att oket rasslade. De stackrarna vändades rysligt.

— Lotten, du!

— Va är det?

— Jag ser ingen utväg, fast jag funderat, så huvudet kunnat spricka sönder.

— Men det är ju förfärligt, tyckte Lotten. Kan du inte göra något alls? Det gick bra sist, när mjölnarn skrev på.

— Han är inte betrodd för mera, svarade Valle dovt.

Lotten stod med händerna knäppta under förklädet och såg bort över fältet, som låg och dallrade i den lätta solröken. Mannen satt med nedböjt huvud, under det han nervöst strök med baksidan av handen över pannan. Det låg något tröstlöst, nästan vilt i hans blick.

— Det är ingen annan råd än att fara till marknan i morgon med både hästkraken och stutarna, sade han till sist.

— Men vart ska det ta vägen? utbrast hustrun och vaggade med huvudet. Det går inte att reda sig med sämre dragare vid Mikaelssdal.

— Å, är man tvungen, så får det väl gå ihop ändå, sade mannen trotsigt. Förskottsarrendet måste ut innan den första, annars kan ingen veta, hur det går.

— Har du inte sport, om Olov Karlsson vet någon vän? frågade Lotten lågt.

— Nej.

— Men det skulle du göra, fortfar hon ivrigt. De reder sig så bra vid Brattåsen, Erika och han, så det kunde ju hända . . . Du borde åtminstone höra efter. Jag tror, Erika skulle tycka om, ifall du ville hålla sämja med dem.

— Det gitter jag inte göra, fräste Valle skarpt. Jag krusar inte dem, som inte är likare än jag själv — och hur de reder sig, vet en nog. Erika brås på mor sin. Hon är hal i mun och fal för herrekarlar.

Valle steg upp och satte i gång dragarna. Han var retad och brydde sig inte om att höra efter, vad hustrun hade att säga.

— Du skulle skäms, for Lotten ut, att gå så där och prata skit, när du inte har någon anledning till det.

Valle var redan mitt ute på fältet. Hustrun stod kvar ett par minuter och tittade efter honom. Hon hade aldrig lyckats få något riktigt grepp på sin man. Han ville inte folka sig, tyckte hon. Aldrig sade han något gott om andra — annat än när han hade nytta av det. Men arbetade gjorde han natt och dag.

Lotten tog korgen och gick med långa, dröjande steg mot hemmet. Kjolarna fläktade om benen, och hon kände, hur dammet virvlade upp och slog sig fast vid hennes svettiga hud.

Det var så trångt och omöjligt allting, tyckte hon. Varför skulle bekymren trycka så hårt? Hon stannade och lyssnade. Ett muntert surrande, ett klirrande av stål och växel-hjul hördes på avstånd. Å, hon förstod! Slåttern hade börjat vid herregården.

*

Valle slutade och for hem litet tidigare än vanligt, för att stutarna skulle hinna äta ordentligt, och sålunda få form på kropparna. De stege i pris därigenom och stode bättre ut med vägen, tänkte han. Det var icke stort

mera än en mil till staden, men erfarenheten hade lärt honom, att denna vägsträcka kunde bli dryg, om dagsverket varit styvt och buken var tom.

Han satte in dragarna i stallet och skar gräs åt dem ur ett dike mellan klöveråkrarna — på honom skulle det inte bero, om de bleve trögsålda. Han tog hem stoet, som stod och hängde med halsen över skyttelstängslet till hagen. När allt var i ordning, gick han och lade sig för att få några timmars vila, innan färden anträdde.

Vid tvåtiden väckte Lotten. Natten var klar och litet kylig. Det var så tyst, att Valle kunde höra löven rassla i aspen vid ladugårds-knuten, när han satte för. Långt bortåt landsvägen, samma väg han skulle, skraltade en glapp vagn.

Valle förnam en rysning genom kroppen och tyckte, att han aldrig förr hade känt sig så underligt stämd. Det låg något särskilt i luften, något, som gjorde honom vemodig och orolig.

Han hade stutarna i redet — märren i grimma bakefter. När han körde förbi köksfönstret, såg han Lotten bekymrad titta ut genom rutan. Det var nätt och jämt, att hon nickade till hälsning. Hon var ett sånt

förbaskat våp! Det var klart, att han tog sig en sup, det visste hela socknen, men inte var han väl sämre karl för det.

De hade inte haft annat än skulder att börja med. Missväxt hade förföljt, och majorn hade ökat på återigen, så det fanns ingen möjlighet att kunna reda sig. Det hade sina svåra sidor att vara arrendator åt herregården.

I staden träffade Valle sin svåger Olov Karlsson, som också var inne i affärer. Han kom fram och hälsade, visserligen litet reserverat, men utan att visa sig ovänlig. Valle, som om ett par dagar ämnade slå sin husäng — det vill säga skatteslåttern, vilken följde som påbröd till arrendet — bjöd honom med till ett kaffeställe på en knorr. Han hade tagit med några droppar starkt i en flaska för att därmed värva folk till slätterhjälp av dem, han träffade under vägen. Olov lovade att komma. De skildes i allsköns sämja.

Det gick ganska skralt med att göra affärer, eftersom alla ville sälja, och endast några få hade pengar att köpa för. Valle fick intet bud på stutarna, och han började bli ganska bekymrad för arrendets skull. Han hade för avsikt att sälja dem, han hade, och köpa ett par mindre, ty han trodde, att han skulle kunna vara hjälpt med mellangiften. Men ut-

räkningarna tycktes icke vilja slå in. I värsta fall finge väl märren stryka med, fast han inte var glad åt det, och ej heller var det säkert, att han kunde bli av med henne. Det såg inte lovande ut.

Det var vid middagstiden. Solen brände, som den hade gjort under de sista dagarna. Affärsmännen på vallen blevo slöa och missmodiga och körde bort med sina nöter. Endast de mera ihärdiga dröjde kvar, bland dem Valle, som var tvungen att sälja. Han ämnade stanna över på hästmarknaden, som tog vid klockan två, ifall det inte innan dess lyckats honom att göra någon affär med stutarna.

Valle började bli mosig. I förargelsen över att det inte ville bli någon bra marknad, hade han köpt en liter starkt och flera gånger varit på kaffestället och druckit knorr. Nu satt han och halvsov på räcket bredvid stutarna. Luften var kvävande. Huvudet kändes tungt som bly, och flera gånger var han nära att taga överbalansen. Trots de mest förtvylade ansträngningar att hålla sig vaken, höll han på att falla i sömn, när en grov röst skrek i hans öra:

— Är det här dina kriter, jädraus lat-
 oxe? Det tycks inte stort bekymra dig, om
 du blir av med dem eller inte.

Den sovande for upp, yrvaken och osäker på benen, gnuggade sömnen ur ögonen, och mönstrade misstroget karlen, som stört hans slummer.

— Tackar som frågar, sade han med litet beskt tonfall, jag är inte så särdeles angelägen. Men har han något på hjärtat, så kom fram med det bara.

Den nyanlände vred munnen till ett brett, försmädligt grin. Valle kände sig illa till mods. Det stack till i honom, att han borde avfärda mannen, som förlamade honom med sin blick. Det var en stor, vresig gorillatyp, med brett ansikte och vita polisonger. Kläderna, han bar, voro slitna, men av ett stadsaktigt snitt och avstucko skarpt mot Valles hemvävda, illa skurna och hopklutade dräkt. I sällskap hade han några stycken yngre karlar. Det var drabanter, som han skaffat sig under sina färder.

Valle kände karlen. Det var en beryktad hästbytare. Han kallades Hund-Frasse och ägde Skepparåsen, ett stort hemman uppåt Bergslagen. Folk påstod, att han skojat sig till gården. Han inköpte stora områden för varje år och lade till den för att slippa ha några grannar. Det var heller ingen angelägen att få vara granne med honom.

— Det ser nästan ut, som farbror vore en så'n där »affärsman», som en bör akta sig för att göra affärer med, fortfor Valle hånande för att visa, att han inte var rädd.

Den tvetydige hästbytarvagabonden fnyste som en ilsken tjur, och drabanterna rörde på sig, som hade de för avsikt att handgripligen tillrättavisa Valle. Denne tyckte, att det började bli kusligt.

— Ta inte truten så full, din förbaskade täckling, tyckte Hund-Frasse med isande köld, under det han kuttrade fram ett lågt, otäckt skratt; för ta mig dalern, om du inte ser mera misstänkt ut än någon annan, som varit här på marknan i dag. Du står ju och går i vadmalspaltor som en långholmare.

— Jag tror nog, att farbror har reda på, hur de ser ut där, sade Valle.

— Tig, annars — — —

Han knöt näven under näsan på den frispråkige och ämnade slå till, men höll inne med slaget och drog sig ett par steg tillbaka med en elak glimt i sina ögon.

— Var tusan har du fått stutarna ifrån, din fattigstusittare? fortfor han. Känner du till, att det stulits bort boskap från Dalby betesmarker i natt?

De sista orden pressades fram med ett

ormlikt väsande. Det påstods, att Hund-Frasse hemma vid Skepparåsen hade tama huggormar, som han styrde med ögonen, och antingen ryktet var sant eller inte, såg Valle, att han var en farlig karl. Det var en, som visste, vad han ville.

— Jag har ingenting att förebrå mig, svarade han emellertid morskt, och är det så, att det kommit bort något, tror jag, att länsman först och främst kommer att slå sina lovar uppåt Skepparåsen till.

Det ryckte till i Frasse, och hans gulbleka hy fick för ett ögonblick litet friskare färg.

Han spände ögonen i Valle.

— Håll reda på, vad du säger, annars går det dig illa, gnisslade han och skakade på en slidkniv, som han bar vid sidan. Jag skulle allaredan ha märkt dig, om jag gjort rätt. Men i stället ska du få byta med mig.

— Nej tack, mumlade Valle, jag vill inte vid er. Det är jag, som bestämmer härvidlag.

— Din attan bövel, är du stursk också? röt Hund-Frasse, som nu på fullt allvar blev förargad. Kom ihåg, att jag nog tar ur dig högfärden, om du gör dig viktig. Men följ nu med!

Valle kröp framför stutarna för att komma undan, men drabanterna voro till hands och

drogo honom halvt med våld tillbaka och till motsatta sidan av vallen, där ett tiotal hästkrakar av skilda åldrar och färger stodo tjudrade. Den stackars herregårdsbonden, som nu kände sig viljelös, hade nyktrat till och stod och darrade av förskräckelse.

— Du ser, att det finns att välja i, tyckte Hund-Frasse med en menande gest åt hästarna, och det super vi på — — —

Han drog upp en konjaksbutelj ur vagnskorgen, tog själv en försvarlig klunk och trugade i Valle ett par tre stycken. Denne försökte skolka, ty han började få för sig, att man ville bedra honom, men Hund-Frasse var en erfaren man och gav icke tappt, förrän offret gjort sin skyldighet.

Det kom strax på tal att göra affär, och nu var Valle långt ifrån lika obenägen som förut. Han gick efter märren, ty Hund-Frasse och han hade kommit överens om att köra på prov. Djuret påspändes en trasig sele, och det bar i väg. Men det gick icke så fort, som Frasse önskade.

— Dalja på den satan, så att det går undan, skrek han.

— Nej, det är synd om kräket, sluddrade Valle. Hon har fått slita ont i sommar. Hon

är uttröttad. Du vet själv, hur det känns, när en fått hänga i länge utan uppehåll.

— Din gråtmilde jäkel! Ta hit karbasen, gormade hästbytaren, rök piskan ifrån Valle, ställde sig på knä framme vid skärmen och slog djuret gång på gång i sidan med skaftändan.

Märren spände iväg, så att musklerna löpte som tågverk över hennes bakdel, men likväl gick det icke tillräckligt fort för hästbytaren, som förklarade, att det var ett dåligt sto. En likadan färd med en av Frasses egna krakar utföll bättre, ty denne visste i förväg, vad det var fråga om, och satte ögonblickligen i halvt sken utefter landsvägen.

Medan Valle och Hund-Frasse provade hästarna, hade drabanterna hämtat stutarna till platsen, där hästbytaren uppslagit sitt läger, och när de båda affärsmännen kommo tillbaka, vart det på allvar fråga om att göra handel. Det var så gott som uppgjort, när Valle kände ett fast grepp om sin arm. Då han vände sig om, stod Olov Karlsson vid hans sida.

— Va vill du? sporde han strävt.

— Vet, vad du gör, för guds skull, viskade svågern brådskande. Det är ju de

enda dragare du har, svärfar hade ju både tre och fyra par vid Mikaelsdal.

— Va fanken har du med det att göra då? snäste Valle. Är det inte mina djur kanske? Tror du inte, jag har reda på mig?

— Nej, det är nog som det kan med det och förrästen har du inte ännu löst ut varken Erika eller hennes syster ur boet. Men det gör detsamma. Följ med nu bara. Jag ska hjälpa dig med arrendet.

Hund-Frasse, som hittills stått tyst, började på att bli orolig. Han var rädd att gå miste om en fördelaktig affär. Han skrattade kort och skrockande.

— Jag trodde inte, att du var så dålig karl, att du behövde förmyndare, sade han hånfullt. Det är inte gott att komma i handel, när alla käringar ska lägga sin snabel i blöt.

Drabanterna gapskrattade, och Valle kände sig till ytterlighet förödmjukad. Som alldeles från vettet rusade han på svågern och gav denne med knuten hand ett slag för munnen.

— Ryk och ränn, vart du behagar, din kanalje, skrek han, men kom inte hit en gång till, för då osar det katt! Du kan för resten behöva packa dig hem för att se efter, vad din otäcka till käring tar sig till. Tror du,

att hon håller, vad hon lovade inför prästen? Vet du om, att löjtnant Lövmark är hemkommen?

Olov vart askgrå i ansiktet och ryggade tillbaka. Det var med möda, han kunde avhålla sig från att bryta ut i hårda ord. Men de andra karlarnas hotande åtbörder bestämde honom för att falla undan.

— Tack ska du ha för upplysningen, sade han mörkt. Vi träffas på husängen.

Olov gick, följd av gapskratt och hånfulla tillmälen, och Valle fortsatte underhandlingarna. Han domderade och svor, så att det drog till sig uppmärksamhet över hela kreatursvallen. Till och med hästskojarna började tycka, att det gick för långt, och hutade åt honom. Men det stod inte till att få honom tyst. Till slut grep polisen in och tog honom i finkan, där han fick sova ruset av sig.

Han kom hem till Mikaelsdal framåt morgonsidan med två stycken hästar, av vilka den ene var hög som en dromedar och den andre lågbent som en gumse. Stutarna hade gått åt som mellangift.

Men en särdeles god affär hade han gjort, ansåg han själv. Lotten var tvungen att kasta på sig en kjol och följa med honom ut på ladugårdsbacken och titta på fångsten.

— Du kan då vara både glad och nöjd över, sade han, att du fått en karl, som begriper sig på affärer.

*

Olov Karlsson, som köpt sig starkare dragare för att kunna sköta sitt hoptorkade träda ordentligt, kom hem på kvällen marknadsdagen. Han släppte ut djuren i hagen och tog härefter vägen uppåt stugan, mörk och dyster till sinnes.

Erika mötte honom vid gårdsgrinden, strålande av glädje. Det såg nästan ut, som om hon ämnade falla honom om halsen, men så kom hon att tänka på, att detta inte var passande, sedan man blivit gift, och därför fattade hon honom endast om armen, böjde sig fram och såg honom in i ögonen.

— Du kommer alldeles, som om du vore efterskickad, kvittrade hon. Jag har nyss fått både kaffet och maten i ordning.

— Tack ska' du ha, svarade mannen frånvarande. Du passar då på, så en inte kan klaga.

— Det var skada, att jag inte hann ut, fortfor Erika, så att jag fick se de nya dragarna.

— Det hinner du väl sedan, menade Olov.
De gingo tysta uppför trappan.

— Vart det någon god affär? frågade hustrun, i det samma hon öppnade dörren till köket.

— Åja. Visst fick jag ju lägga till litet, svarade mannen. Men det är vackra djur.

Erika började duka fram maten. Olov satt tyst och följde henne med ögonen. Han såg, hur spänstig och och mjuk hennes kropp var, hur vekt den formade sig efter rörelserna, och han kände en varm blodvåg skjuta upp inom sig. Det var en vacker kvinna, han hade. Men i samma ögonblick mindes han, vad svågern slungat honom i ansiktet, och det stack till i bröstet. Det kändes så olidligt, att han vred sig av olust på stolen.

Erika vände sig om.

— Va är det fatt med dig? sporde hon.

— Å, ingenting särskilt. Det högg bara till i vänstra sidan så rasande, ljög han. Men det gick visst över med ens.

Erika sysslade vid spisel. Hon vände på huvudet gång på gång och såg på mannen.

— Du ser så dyster ut i kväll, sade hon till slut. Har det hänt något?

— Nej.

Han åt häftigt.

— Va skulle då ha hänt? frågade han nästan andfädd.

— Å, väl ingenting särskilt, va jag vet, sade hon. Det bara föll mig in att fråga.

Det vart tyst en stund.

— Har du sett någon från Mikaelssdal? fortfor Erika.

— Valle var inne, svarade Olov. Han höll på och krånglade med Hund-Frasse, när jag for hem.

— Stackars Lotten!

Erika suckade och torkade sig i ögonvrån med förklädet. Olov fortsatte att äta. När han slutat, sade han med bortvänt ansikte, liksom rädd för att möta hustruns ögon:

— Det sägs, att löjtnanten är hemma och hälsar på — — —

Erika såg upp.

— Är han! sade hon glatt. Då tittar han nog in hit, om han far till Bondsjön och fiskar braxenflor.

Valle reste sig.

— Det kan väl nästan vara detsamma, sade han vresigt.

— Men han har ju alltid varit så mån om oss, sade hon medlande. Då är ju gubben, majorn, mycket mera omöjlig, om han sätter till.

— De kan just vara lika goda bägge två,
svarade Olov kort och gick ut.

Erika stod i dörren och tittade efter honom.
Hon ruskade betänksamt på huvudet, undrande
vad det egentligen kunde vara med honom.
Det var något särskilt i hans sätt denna kväll,
som hon icke begrep sig på.

II.

V.

När Olov inträffade vid Mikaelssdal, voro de andra slätterkarlarna komna. De hade så gott som hela eftermiddagen hållit på med att vässa sina liar ute vid ladugårdsgaveln, där slipstenarna hade sin plats. Det var inte brukligt att ge någon betalning för arbetet vid husängarna, annat än brännvin och mat, och därför ansågs det inte mera än skäligt, att slipstenarna stodo till förfogande. Det var väl det minsta, man kunde begära.

Intet ingående samtal fördes mellan karlarna. Det enda, som behandlades, var stålets beskaffenhet och stenarnas gryt. De, som varit framme i första och andra laget, lågo i sluttningen bakom logen och spelade femkort. Insatsen var fem öre. Så det gick ganska lugnt till även här.

Det var alldeles stilla i luften. Gottlands-

stenarnas ilskna väsande mot eggjärnet och de rankiga slipbockarnas knakande voro de enda ljud, som bröto av mot tystnaden runt ikring. De slipande lågo åt, så att dragkarlarna måste använda alla krafter för att hålla stenarne i rörelse, och ibland märktes det knappast, att de voro i gång. Men dessemellan snurrade de på, så att vattnet yrde långt upp på väggen och skvätte de slipande över huvudet. Då blev det träta, och det hände, att man sade varandra rätt beska sanningsord.

Olov Karlsson var inte av den sorts folk, som söker skaffa sig fördelar av andra. Han hade, redan innan han gick hemifrån, gjort sin lie i ordning. Han hälsade och ställde sig bredbent bredvid slipkarlarna, med bröstet stött mot årvet, men utan att yttra något vidare. Det undgick honom likväl icke, att männen, så snart han tog ögonen från dem, gävo varandra menande blickar. Han visste inte, vad det betydde, men anade oråd. Det kokade i honom, fast han till ytan syntes ganska lugn.

Valle kom ut köksvägen — ivrig och beställsam. När han fick se Olov, hajade han till och vart mörk i ansiktet, ty han hade inte väntat, att denne skulle komma. Han hade svårt att möta svågerns stadiga blick.

— Det tycks bli bra slätterväder i kväll, sade han lågt och en smula ansträngt.

— Faller bara daggen, blir det nog det, svarade Olov tvärsäkert. På Älgmossen är luggen så rottjock, att den tål vid litet vått, om det ska gå galant. Vitmossan gör det tunghugget. Det hjälper inte, att en har skarpt.

— Vitmossan tar bettet ur liarna, den, instämde Valle.

Han stod och skruvade på sig, som om han inte visste, på vilken fot han skulle stå. Han kände sig illa till mods i svågerns närvaro.

— Har du slipat hemma? frågade han för att säga något.

— Ja.

— Då kan du gå in och få dig en kopp kaffe, fortfor Valle.

— Tackar så mycket. Men går du inte med? sade Olov. Det skulle inte skada, att jag finge prata med dig litet.

Valle gav Olov en forskande, misstänksam blick.

— Det kan jag väl göra, sade han sävligt. Är det något särskilt?

— Det beror alldeles på, hur man tar det, svarade Olov.

Valle höjde på axlarna och svängde om på klackarna för att visa sig kavat. Det märktes likväl, att han inte var vidare trakterad av svågerns sällskap. Olov följde efter uppåt stugan. På trappan stannade han och vände sig om. Han hörde Stark där nere. Den munvige stataren berättade något nöjsamt, och de andra skrattade, så att de kunde kikka, under det deras ögon voro riktade mot trappan, där Olov stod, darrande i knäveckan. Blodet steg honom åt huvudet, så lugn han än var till sin natur. Valle märkte svågerns rörelse och log elakt, då han öppnade dörren.

— Stig på — var så god! sade han.

Olov hade blivit så förströdd och mörk i hågen, av vad han iakttagit — han sammanställde i tankarna Valles antydningar och karlarnas skämt — att han icke lade märke till tröskeln, utan snubblade och höll på att falla framstupa in i rummet.

Han hälsade på Lotten, som frågade efter Erika.

— Det är knappt med småfolk borta hos er, sade hon menlöst, fast ni varit gifta över ett år.

Olov höjde på huvudet och gav svägerskan en spörjande blick. Han såg strax, att det icke låg något bakom, vad hon sagt.

— Det är lika gott om dem som här, avvärjde han.

— Herren tog, vad vi hade, suckade Lotten.

Valle stod med framskjuten mage och händerna i byxfickorna och såg ut genom fönstret. Slätterkarlarna hade nu slutat spela kort och börjat »spänna kyrka». Det var denna lek, som intresserade honom. Han frustade till och brast ut i gapskratt.

— Det var en knävel att dänga till, fnyste han.

Olov hade druckit kaffet. Han satt med händerna hopknäppta mellan knäna och funderade. Det syntes av hans minspel, att han hade något på hjärtat.

— Var håller svärfar till i dag? frågade han till sist.

— Han är väl borta hos sig i undantagsstugan, svarade Valle och lade in snus. Han går sällan över till oss.

— Jaså.

Olov sade inte något mera på en stund. Han såg varken åt höger eller vänster, utan satt som en bildstod, medan han tänkte över, vad han skulle säga härnäst.

— Jag kan inte låta bli att tala om för dig, tog han vid igen, att hans hushållerska

har varit borta hos oss och beklagat, att de inte fick ordentligt, va de ska ha.

Lotten, som var på väg ut i köket med kaffebrickan, vände sig om i dörren.

— Stå inte och spotta på golvet, utan vräk dig till spiseln, din drulle, inflickade hon argt för att ge mannen andrum.

Valle blängde som en retad tjur, när han gick över golvet för att gödsla enbusken i spiselöppningen med en stråle snusspott.

— Den djävla käringrackan! drog han till med.

Olov reste sig upp och tackade för kaffet.

— Du behöver väl inte bli arg för det här, sade han lugnt. Svärfar är ju i sin rätt.

— Tacka tusan för det, hånlog Valle. Men det kunde väl också vara rättvist, att de andra mågarna med någon smula understödde honom. Är det bara jag, som har skyldighet att försörja gubben?

— Det var du, som tog vid gården, svarade Olov kallt, och vi släppte också boet för skapligt pris, för att svärfar skulle få underhåll av dig till döddar — av sitt eget. Men du tycks dra in både hans och de andra arvingarnas andel. Är det bara du, som ska ärva?

Valle ställde sig bredbent mitt på golvet

och sköt fram magen, som han hade för vana, när han ville göra sig viktig. Lotten stod i köksdörren och såg bekymrad ut.

— Är det för att vara djävlig, som du kommit hit, bröt Valle ut med darrande stämma, så kan du gärna ge dig iväg med detsamma. Jag har bjudit hit folk för att få hjälp med husängen och inte för att träta.

— Det kan ju vara för i dag, svarade Olov, men du kan vara lugn för, att jag nog ska ställa om, så svärfar får sitt.

De båda svågrarna gingo ut, togo ned sina liar, som de hade hängande på ladugårdsväggen, och vandrade med släpande steg nedåt landsvägen, under det de vinkade åt de andra att följa efter.

Snart syntes också hela slätterskaran i samlad klunga och under muntert samspråk bege sig till arbetet.

*

När husängsfolket kom till Älgmossen, närmade sig klockan sex.

Stark, som var snabb i benen, hade fått försprång och hunnit hugga i, innan de andra nådde fram. De senaste åren, när det hållits husäng, hade Olov varit förhuggare, ty han

var styv med lien, så han hade framfärd med sig, men i dag sade han ifrån, att han ville hålla sig efter. Det var sexton stycken slåt-tare utom Valle.

Till en början, innan de på allvar kommit i gång, hölls språklådan öppen, men efterhand, sedan Stark fjäskat upp takten, kom andfädd-het, så man var tvungen att tiga. Det ena plagget efter det andra slängdes av. Svetten genomblötte skjortorna, och det ångade av dem som från kolmilor om vintern. Ingen hade tid att se efter, hur långt det var kvar till mossens motsatta sida. Man var tvungen att ligga i av alla krafter, eftersom liarna började bli slöa, och Stark aldrig tycktes vilja stanna för att stryka. Det var en rackare att hålla ut, och galet var det över hövan, att han släppts fram som förhuggare.

Ett dovt knot började höras. Det kunde väl gå att slå husäng, utan att flå i väg, som om man vore galen! Nej, fy sjutton, det skulle allt dröja, innan man härnäst komme till Mikaelsdal — om Stark skulle vara förhuggare.

Denne gick ett långt stycke framför de andra. Det var intet fjäsk med hans arbete. Sävligt och självmédvetet gled han fram, med långa, kraftiga hugg, såsom det anstår en

överlägsen slätterkarl. Han hörde knotet bak-
 efter, men låtsades vara döv och log över-
 lägset. Sedan Valle ropat åt honom ett par
 gånger, stannade han dock.

— Kors, jag tyckte, att vi inte gått mer
 än några famnar, sade han, och nu ser jag,
 att vi är mitt på mossen. Men det är brett
 i den här — bara han får sin skötsel ordentligt.

Det låg nästan något ömt i blicken, när
 han strök av lien med litet gräs. Men han
 brydde sig inte om att ta upp henen, som
 stack fram ur byxfickan, och vässa den. Med
 ett spotskt leende på läpparna stod han och
 inväntade de andra, som, flämtande likt blå-
 bälgar, rätade på ryggarna och torkade svetten
 från pannan. För att kunna reda sig bättre
 i fortsättningen satte de till att stryka energiskt,
 och det uppstod ett oväsen, så att öronhin-
 norna kunde sprängas.

— Ska inte du göra något vid din —
 Stark? sporde Valle.

— Nej, än är det väl inte lönt att skämma
 bort sig, svarade denne. Det behövs nog
 bättre framåt midnatt.

När de gått ett varv eller två kring mos-
 sen, och de yngre redan fått känning i höf-
 terna av lieranken, kom Lotten med aftonvard.
 Den dukades upp på den flata stenen vid

ängens ena ända. Där hade många mål ätits under husängsslåttern, så långt tillbaka som de äldre kunde minnas. Regnade det, kröp man in i ladan strax bredvid. Men det hade likväl inte inträffat så ofta.

I början ville inte maten riktigt smaka slätterkarlarna, eftersom de bättre hade behövt att vila sig, men brännvinet, som söps till smörgåsarna, upptinade så småningom alla sinnen — och snart fick Stark språklådan i gång.

— Nog för jag minns, när svärfar din, du Nyberg, i min ungdom brukade hålla husäng, och jag var med hos honom och slog, sade han. Det är ju länge sedan dess, men jag kommer ändå mycket väl ihåg den tiden. Då var det brukligt att gå och lägga sig i ladan där borta, sedan slåttern var slut. Flickorna, som var med och slog ut gräset, tog vi med oss. Herre je, sånt liv det var ibland!

En gång minns jag särskilt. Det var en lördagsnatt. Det slogs mest på lördagskvällarne, för att en skulle få tid att vila ut och ha något roligt efteråt. Vi hade legat och grövlat länge och skulle just till att somna, när skogvaktarns tös — hon, som han blev gift med se'n — flög upp, som om själva skrutt farit i henne. Hon levde som hin håle själv, och det fanns inga händer med henne, förrän

hon fått hasa sig ut genom gluggen. Då teg hon. Skogvaktarn följde med för att höra efter, vad det var fatt, men honom körde hon genast in igen.

— Nå, va var det med jäntan din? frågade vi skogvaktarn.

— Det vete väl faen, svarade han. Men jag tror, att hon legat och fått rödmyror på kroppen, och det är inte för rart, kan en veta.

En skallande skrattsalva belönade Stark, när han gjorde uppehåll för att hälla ned en sup. Han sväljde den långsamt, medan han funderade på fortsättningen, och med blicken riktad stelt framför sig.

— Men, som ni måhända känner, fortfor Stark, har jag aldrig varit mycket för att nojsa med fruntimmer, och låg därför för mig själv i ett hörn. Det var åska i luften och kvavt som bara attan, så jag var tvungen att gå till gluggen och andas.

Jag stod en stund och ganade mot värrota och ämnade just vända om in, när jag tyckte, att det prasslade i busksnåret bredvid knuten. Jag trodde först, att det bara var tösen, men blev snart varse, att de var två, ty de talte så högt, att jag nästan kunde höra, va de sa. Som en katt, så tyst, hasade jag mig ned på marken och kröp närmare.

Det var mulet som nu och rätt mörkt. Va tror ni, jag fick se? Jo, skogvaktarns fästmö, som blivit fri från myrorna, och nu satt och gnabbades med majorn. Det vill säga, han var inte major än på den tiden — bara löjtnant. Det gladdde mig inte mycket, att jag kom ut för dem, och jag drog mig baklänges in igen för att inte bli vittne till det allra värsta, ifall det blev tingssak av — när det nu var den, det var. Det skulle inte ha varit trevligt att vittna mot honom.

Stark slutade, slätterkarlarna sutto och tittade på varandra.

— Hon var allt bra vidlyftig av sig förr i tiden, skogvakterskan, fast hon nu vill vara lite fisförmäm, menade Lotten och ruskade på sig som en skrockhöna.

— Den här majorssläkten har alltid varit omöjlig på kvinnfolk, anmärkte Valle. Det har inte många flickor fått vara i fred; och likadan är den än i dag.

Det var måhända endast en tillfällighet, men just som Valle yttrade detta, vändes allas ögon mot Olov, som satt litet avsidet från de andra och tuggade torrt på sin smörgåsmat. Han märkte åter det där tvetydiga leendet, han förargat sig över förut, och han kände en kall kåre efter ryggraden. Det smusslades

med något bakom hans rygg, därom var han viss, fast ingen ville fram med, vad det var.

Stark hade tagit för många supar till maten. Han hade blivit osäker på benen. När han gick förbi Olov för att hugga i på nytt, sade han till denne:

— I kväll är löjtnanten neråt Bondsjön med grimgarnen. Du skulle vara hemma, du. Han gör nog god fångst, medan du är borta.

Stark flinade och knyckte med nacken. Olov reste sig, som om han haft spiralfjädrar i benen. Det var med knapp nöd han kunde hålla sig från att slå till Stark. Det glödde inom honom. Måttet började bli rågat.

*

Det var bortåt midnattstiden.

Slåttern pågick, ehuru inte med samma fart som i början. Flera hade fallit ifrån. Tröttheten gjorde sitt, brännvinet sitt. Valle hade i mörkret sprungit på en lie och skurit sig i armleden, så att han i hast måste bege sig hem för att lägga om förband. Stark hade blivit sjuk. Endast åtta, nio stycken av de mindre betydande slätterkarlarne, jämte Olov, höllo ut.

Olov arbetade ojämnt. Ibland låg han efter benen, så att det var rent farligt för den, som gick framför honom, men ryckvis höll

han sig så långt bakom, att han knappast syntes till de andra. Han svettades förfärligt och flåsade hårt.

Det begynte lida mot slutet med husängen. Man hade inte mera kvar än ett litet hörn, som skulle stryka med på ett par varv, om alla höllo ut. Inom en halvtimme skulle det vara klart. Sedan fick man gå hem till Mikaelssdal. Det kunde nog behövas en bit mat på allt arbetet.

Liarna strökos för sista gången — och så högg man i. Olov stannade, så att han blev ett stycke efter de andra. Han skalv i alla leder.

Han mumlade några otydliga meningar mellan tänderna. Det syntes, att han var rof för en häftig sinnesrörelse. Han bar sig åt som en galning. Näsborrharna vidgades, och han vädrade åt alla håll. Med våldsamt kraft slungade han ifrån sig lien in i ett videsnår och satte av i vildaste språng över slätten, så att gräset yrde som ett moln omkring huvudet på honom.

— Det springer en råbock där borta, sade förhuggaren och såg sig om. Den flänger i väg som en kula. Det var mig en tusan till att kunna löpa!

Slätterkarlarna flåsade, och liarna, som började vara slöa, rasslade strävt i det daggvåta gräset.

VI.

Träden stodo orörliga som pelare. Det fanns knappt ett löv, som rörde sig, ty det var alldeles lugnt. Fåglarna sutto inkrupna mellan grenarna, tysta och med huvudet under vingarna. Endast nattskärran, nattens rastlöse arbetare, höll vaka. Det enda ljud, som förnams i naturen, var hennes entoniga surrande.

Olov flög som en pil genom skogen. Stig eller väg fanns inte för honom, rakt fram, oavsett hindren, styrde han kosan. Målet var Brattåsen.

Det knastrade under hans fötter i det torra riset, halvmultnade grenar brötos av. Kreaturen, som skockat sig till nattvila på de öppna platserna i skogen, störtade upp och skingrade sig, skrämnda av fridstörarens framfart. En orre flög kluckande upp från sin buske. Ett par tjädrar bytte om nattgren, och en hare, ute på strövtåg i midnattstimmen, gnodde i väg över vängen.

Men Olov varken såg eller hörde. Intet

kunde hejda honom, och farten minskades icke, förrän han nått fram till Brattåsen. Ögonen gnistrade, och det kom något kattartat vigt i hans rörelser. Med långa, nästan ljudlösa språng närmade han sig stugan.

Han stod stilla och lyssnade. Svetten strömmade över hans ansikte och kläderna voro genomblötta. Han höll andan . . . Men han hörde endast sitt eget, våldsamt dunkande hjärta och nattskärnan.

Sjön låg spegelblank, dysvart och dyster. Han såg, att ekan var uppdragen. Hade han uteblivit — eller hade han slutat fisket? Männe han farit hem? Den kanot, som han brukade använda för överfarten, syntes inte till. Men kanske han ändå var inne i stugan? Det stack till i Olov vid denna tanke. Hade Erika ärvt moderns blod? Mor Karin hade det i hans barndom viskats mycket om, men ingen hade vågat säga något högt — hon hade ju medhåll av husbonden. Var Erika så falsk? Var det väl möjligt, att hon kunnat förstålla sig så under de år, han varit bekant med henne? Han tog sig om huvudet, som om han varit rädd att det skulle sprängas.

Han stannade vid logknuten och gluttade försiktigt fram, men kunde ingenting upptäcka,

varför han fortsatte över ladugårdsplanen upp mot stugan.

Det var intet ljus tänt. Sov Erika?

Men när han kom litet närmare, fick han se grimgarnen, en våt och smutsig slinga, hänga över gårdsgrinden.

Gud i himlen . . ! Det svartnade för ögonen, och han var nära att sjunka ihop, men så ryckte han upp sig, och med ett par panter-skutt nådde han stugans framgavel.

Han höll åter andan och lyssnade.

Misstanken besannade sig — löjtnanten var på besök inne hos hustrun. Olov kunde tydligt höra hans mjuka, behagliga stämma, särskilt omsorgsfullt gjord av vår herre, tänkte han, för att locka kvinnorna till sig. De voro alltid fala för det skenfagra och släta.

De samtalade lågt, så att han icke kunde urskilja, vad de sade, förrän han gick fram och ställde sig under fönstret. Då hörde han Erika säga:

— Nej, det är klart, att inte är det precis så mellan Olov och mig som mellan herrskapsfolk. Det förstår väl ändå löjtnanten, att inte det skulle gå an. Det lämpar sig inte, att tarvligt folk, som är gift, hänger efter varandra med kärvänligheter. Nej, det är annat att tänka på, ska jag säga. En måste arbeta

dagens nödtorft kräver omtänksamhet bittida som sent. Så Olov bär sig då aldrig åt, som han skulle göra, ifall han vore . . . ifall han vore löjtnant.

Erika skrattade.

— Det tycker han inte passar, tillade hon.

— Nej, så djäveln han det tycker, gnisslade Olov, där han stod hopkrupen under fönstret, utom sig av raseri.

Detta var alltså förklaringen till alla halvkvädna visor, alla menande, hånfulla blickar: Erika bedrog honom med löjtnanten. Han hörde, hur de nojsade och skrattade i det hem, han satt upp, innan han gick till prästen med Erika, och han svor en dyr ed att hämnas.

Men — på vad sätt?

Hans första tanke var att gå in och överraska dem mitt i kärvänligheten och piska dem bägge två, så länge han orkade. Men nej — det vore för lindrigt straff. Han erinrade sig att han sett yxan ligga och skräpa på vedbacken. Blotta tanken på en blodig hämnd verkade lättande, och han nästan småskrattade för sig själv, då han beredde sig att gå efter mordvapnet. Han föreställde sig, hur de två brottslingarna skulle se ut, då han trädde in, och hur de skulle tigga och be om förskoning. Men han skulle vara obeveklig. Dö skulle de,

dessa syndiga rackare, som icke aktade för rov att dra skam och vanära över honom.

Men just som han hunnit så långt i sina spekulationer för det för honom, att han hade bössan, som han ärvt efter sin far, och nu visste han, vad han skulle göra. Snabb som en fågel flög han över staketet och in i redskapsboden, under det han mumlade:

— Det ska ta mig tusan bli en annan dans här snart. Nu ska de få betalt för sina gärningar. Det är jag karl att ställa om.

Det gamla muskedundret stod och skräpade i ett hörn. Det hade, efter nödiga förbättringar i tändmekanismen, gått i arv inom släkten i nära ett århundrade. Olov grep hastigt vapnet, letade fram hagel och krut och började ladda. Han snodde som en ål, medan han gjorde tillrustningarna, rädd att bytet skulle hinna undkomma.

— Det blir Långholmen på livstid för mig, mumlade han och stötte ned laddstaken . . . tjo . . . tjo . . . såvida inte hela livhanken går åt . . . tjo . . . tjo . . . tjo . . . Men ta mig så böveln, om jag inte ger dem knäppen båda två, så som de bär sig åt. De ska få efter förtjänst. Jag ska göra det själv, jag, eftersom vår herre inte tycks ha tid att sköta

om saken. Djäkeln anamma . . . Djäkeln anamma . . .!

Han stötte ned förladdningen i takt med svordomarna, och när han slutat, tassade han ut och ställde sig att vänta vid knuten. Han kunde dock inte låta bli, när han passerade nätslingan vid grinden, att göra några duktiga snitt i den med fällkniven. Det knastrade och fräste i den genomvåta garnhögen. Det gjorde gott i själen, tyckte Olov.

Han hade nätt och jämnt hunnit taga plats bakom gaveln, där han hade fri utsikt ända utåt sjön, så att villebrådet inte kunde undslippa honom, då han hörde stugdörren öppnas. Det var löjtnanten, som kom ut och ämnade sig hem. Han stannade på förstugubron.

— Hälsa och tacka för välfägnaden, sade han, vänd inåt.

— Jaså, har hon också vräkt i honom av husets smulor, fräste Olov, jo, jag tackar, jag. Men vänta du . . . vänta du . . . jag ska salta dig.

— Å, ingenting att tacka för, hörde han Erika svara. Tack så mycket för all den rara fisk, vi fått. Det blir ju ett riktigt kalas åt oss på den.

— Det kalaset blir väl inte mycket med, menade löjtnanten. Litet fisk står väl att få

när som helst, då man bor så nära intill sjön.

— Nej, minsann! Man har ingen rätt att lägga redskap i vattnet, svarade Erika litet misslynt i tonen. Majorn är inte så medgörlig han som löjtnanten.

— Tacka fan för det, att löjtnanten får lov att vara godhjärtad, tyckte Olov för sig själv — för såna rättigheter, som du, ditt stycke, ger honom.

— Å, gubben är nog inte så svår, som han låter, fast han nog, förstås, vill vara husbonde, tyckte löjtnanten.

— Men en vet väl, att han ökar på för vart år, sade Erika.

— Det är han tvungen till, säger han.

— Så-å!

— Det är säkert.

Löjtnanten funderade ett par ögonblick.

— Adjö då, sade han.

— Godnatt.

Med spänstiga steg sprang den besökande över gårdsplanen, vars grus gnisslade under fötterna, kastade nätslingan över nacken och satte skyndsamt kurs mot sjön, medan han visslade en munter melodi.

Olov såg nu i det tilltagande morgonljuset, att han hade kanoten gömd i ett alsnår.

— Vissla du, gnydde han. Men du gör det för sista gången.

Torparen stod med geväret stadigt lagt intill knuten och siktade. Ögonen lyste vita, och näsborrarna vidgades.

Pang . . .!

Det gamla rostiga jaktgeväret föll till marken. Armarna hade domnat, och Olov raglat baklänges av förskräckelse, fastän ingenting mer än tändhatten smällt av, ty i brådskan hade han kommit att lägga haglen i botten, när han laddade, och därav kunde naturligtvis icke bli något. Löjtnanten stannade, vände sig om och lyssnade, men när han ingenting kunde upptäcka, fortsatte han nedåt sjön och var redan i kanoten, innan torparen hunnit hämta sig.

En minut eller två stod Olov alldeles stel, liksom förlamad, men när han varsnade, att bytet skulle undkomma, blev han vild och rusade mot stugdörren, som flög upp med ett brakande.

Erika stod till hälften avklädd mitt på golvet. Hon ämnade gå till sängs.

— Jesses i himlen — va är det?

Mera hann hon inte säga, förrän mannen kastade sig över henne, fick fatt om strupen och slog omkull henne på golvet. Han klämde

till, så att hon vart blå i ansiktet, och hon fick inte fram ett ljud.

— Din förbannade kona, skrek han, och fradgan stod som en sky ur munnen på honom. Nu kan du hälsa till helvetet, för nu gör jag ett slut på bedrägerierna. Ditt skenheliga stycke! Du är inte en bit bättre än din mor var i unga dar. Du har samma klåda i blodet, men det är den, jag ska ta ur dig för tid och evighet. Jag ska krama dig, så livhanken slipper ut ur din syndiga lekamen. Jag ska hålla dig så länge, att ditt svarta blod blir ändå svartare.

Olov var vanvettig av raseri. Han kände, hur musklerna i Erikas kropp spändes som stålfjädrar, när hon i början sökte komma loss, för att så småningom slappna, när motstånd var fruktlöst. Han såg, hur det sorgsna och spörjande uttrycket i blicken förbyttes i vild förtvivlan, och han släppte sitt tag. Han hade för sig, att hon var död, och förskräckt över sin hemska gärning rusade han bort från skådeplatsen.

Han tog samma väg på återfärden. Fändan, som blivit ofredad för en timme sedan, såg nu i den tilltagande dagern, att den mystiska löparen var en människa, och började under

bölanden och muntra krumsprång att förfölja honom.

I soluppgången nådde Olov Mikaelstal. — Slätterkalaset pågick ännu. Stämningen var hög, och redan i dörren möttes han av hånfulla tillmälen, för att han icke varit karl att hålla ut, tills ängen blivit färdigslagen. Hade han suttit så länge i någon backe bara för att sedan kunna vräka i sig så mycket mat, att han inte skulle behöva äta en bit på åtta dar hemma?

Olov var vit som lärft i ansiktet och svarade inte, men gick fram till bordet, hällde upp ett fullt dricksglas brännvin och tömde.

— Nu ska här firas slättergille, gormade han. — Hej, gubbar! Se'n går vi till Dalby och tar reda på, om gubben och löjtnanten vill släppa till sina däkor åt oss, annars, djäkeln — ska vi låta dem valsa. Sup, så brännvinet står er upp i halsen, eller river jag tarmarna ur er, era glöhökar!

De häpna slätterkarlarna, som aldrig förr sett Olov vid sådant lynne, vågade inte fram med en invändning, utan höllo sig tysta, för att inte stöta sig med honom.

Ett par av dem hörde efter med Fina, om inte Valle var så pass kry, att han kunde gå och tala med svågern, men fingo till svar,

att han måste hålla sig stilla, ty blodet ville inte stanna, och han var matt, så att benen knappast förmådde bära honom. Det var ingenting annat än brännvinet, som förvillat Olov. Han var inte van att supa. Så ordentlig, som han var i vardagslag; och då vet man, hur det kan bära till ibland.

Olov for omkring i huset som en ond ande. Ingen fick vara i fred, och Valle, som han ämnade klå, letade han efter över allt, utan att finna honom. Alla tvang han att supa, mera än de orkade, och själv drack han som en svamp, ända tills han ramlade huvudstupa i en utdragen soffa och somnade.

De andra, som också fått, vad de tålde och lite till, hade redan dragit sig nedåt ladugårdshuset, där de gjorde i ordning liggplatser, kastade sig handlöst omkull och insomnade, tungt snarkande.

Solen hade hunnit ett gott stycke upp på himlen, röd och gnistrande som en jätterubin. Det var en vacker morgon — efter denna ödesdigra natt.

VII.

Olov vaknade. Han hade en förnimmelse av att endast ha legat i dvala, och länge låg han och stirrade i taket, funderande på var han kunde vara. När han försökte resa sig upp, ville inte huvudet följa med. Den ena frosskakningen efter den andra genomlade hans kropp, och när soffans kanter skavde honom på höfterna, kände han sig nästan, som om han varit nerklämd i en likkista.

Var han levande begravd? Nej, det var ljust som mitt på dagen, och han hörde buller utifrån. Det hade varit husäng vid Mikaelssdal! Nu kom han åter till sig själv. Han erinrade sig att ha vaknat vid ett skri uppe från vinden, liksom från ett dödsskjutet djur. Det prasslade i trappan som av bara fötter, och ett sorgset kvidande förnams — någon gick över förstugubron ut på gården.

Med ansträngning reste Olov sig upp. Han försökte dra sig till minnes, vad som passerat under senare delen av dygnet, ty han hade icke någon klar förnimmelse av, vad som inträffat, sedan han kommit till Mikaelsdal på eftermiddagen. Svårt var det att komma till rätta, men så . . . Det vart mörkt för ögonen, och han sprang snabbt upp, gulblek och darande av förskräckelse. Blicken var stel och glasartad. Han kom ihåg alltsammans. Han hade varit från sina sinnen. Det var förfärligt att tänka på.

Hade han tagit livet av Erika?

Det var solsken ute, och bina på bänken utanför fönstret surrade och brummade. De beredde sig att svärma och hängde i en vid hatt nedom flustret. Olov följde med blicken mekaniskt deras anstalter, men hans tankar drogos endast åt ett håll.

Måne hon var död?

Slätterkarlarna stodo, med Stark i mitten, i en vid ring ute på gården, endast iklädda byxor och skjortor. Olov förmådde icke uppfatta, vad de talade om, men han såg på deras allvarliga miner, att det var något viktigt som dryftades. Hade de redan fått veta, vad som under natten tilldragit sig på andra sidan skogen?

En känsla av skräck och förtvivlan grep Olov, när hela sammanhanget stod klart för honom. Det sved i bröstet, som om han inifrån blivit bränd med en glödhet järnten. Tungan var torr, och tinningarna bultade. Han stod alldeles stel, det svindlade för ögonen, och han trodde, att han skulle mista förståndet. Instinktivt började han röra på sig för att komma ut och få luft. Men han stannade åter.

Om han hade tagit livet av en oskyldig?

Lotten kom in med förklädet för ansiktet, snyftande, så hennes kropp skakade. Olov stirrade vettskrämd på henne och började darra, så att han omöjligt kunde stå stilla.

Varför grät hon? Var det över Erika, vars öde hon fått reda på? Tungan satt fast i gommen, så att han icke kunde få fram ett ord. När Lotten, efter att ha snutit sig, tog förklädet från ansiktet och fick se honom, sade hon häftigt förebrående:

— Du står här, du, som om ingenting hänt.

Olov teg och lät huvudet sjunka.

— Eller vet du inte, att Valle är död? fortfor kvinnan.

Olov hoppade till. Han hade varit från vettet i natt, och nu kom han ihåg, att han

gått och sökt efter svågern i syfte att klå upp honom. Det kom en förskräcklig tanke: hade han tagit livet även av honom? Läpparna började darra, och blicken blev dimmig. Det förbannade brännvinet! Aldrig mer i livet skulle han smaka starkt. Det komme nog ej heller att bjudas honom hädanefter — han skulle på fästning.

— Stå inte och gapa på det där sättet, utan vräk dig ut till de andra! utbrast Lotten förbittrad, när hon tyckte sig märka, att svågern hyste föga deltagande för hennes sorg. Du betar dig, som om du inte vore riktig i huvudet.

Med segnande knän raglade han ut genom dörren. Karlarna stodo med böjda huvuden, lågmält samtalande. Anders Nilsson, som stapplat ned från undantagsstugan, kom mågen till mötes.

— Det är värst synd om Leonard i Fallet, sade han och såg ytterst bekymrad ut. Det var på hans lie Valle skar sig, så att han vart all. Och så att han skulle envisas med att inte fara till stan och söka läkarhjälp! Det är alldeles förfärligt det här. Såg du, hur det gick till?

Valle hade fördärvat sig på en lie under slåttern — nu gick det upp ett ljus för Olov.

Alltså var inte han skulden till detta. Det lättade något, men ännu kände han tyngden av den mara, som ridit honom, allt sedan han vaknade.

— Nej, jag såg ingenting, sade han lågt och vände sig bort. Jag var trött, när jag lade mig; jag har sovit hårt... jag... jag...

Anders Nilsson såg från sidan forskande på Olov. Han tyckte, att denne svarade konstigt. Olov var själv medveten om, att han inte hade reda på sig. Rösten lät, som om den kommit från en grav.

— Valle låg död i sängen på vindskammaren, fortfor Anders Nilsson, när Lotten i morse kom för att se, hur det var med honom. Linnetrasorna, han hade ombundna, var bortrivna och hela sängen full med blod. Antingen har han gjort det med vilja eller också i sömnen. Det är inte gott att veta vilketdera; och det blir nog aldrig utrett. Men i alla fall har pojken åkt efter länsman.

— Länsman...?

Olov kunde inte hjälpa, att blodet steg upp i hans ansikte. Det berörde honom obehagligt att höra rättvisans tjänare nämnas.

— Det var ju ingen annan råd, eftersom han fick en sådan död, som han fick, menade gubben.

— Men det är ju ändå rysligt, jämrade sig Olov. Länsman . . . länsman . . . kanhända det blir fängelse eller straffarbete. Här är väl ingen, som förut haft fläck på sig?

— Nej, säkert inte, svarade gubben, som av det skedda blivit ryckt upp ur sin vanliga likgiltighet — och jag hoppas, att ingen för detta skall få sitt goda namn nerdraget. Det var ju en ren olyckshändelse.

Olov teg. Även han hade klart för sig, att för den här historien kunde ingen komma i klistret, ehuru det nog var ganska obehagligt för Leonard i Fallet, som länsmannen komme att förhöra och stämma till tinget. Han skulle sätta efter honom och söka få honom fast — Olov kände till hurudan länsmannen var, ty han hade hört honom som åklagare en gång, när han varit vid tinget och vittnat i ett barnuppfostningsmål. Det var en skarp karl. Olov stönade högt, vid tanken på, hur han hade det ställt.

Skulle han gå och anmäla sig själv?

— Du behöver väl inte ta så illa vid dig för det här, tyckte svärfadern, för Valle har varit svår både mot sig själv och andra — så kanske bäst som det gick . . . Det hade inte tövat länge till, förrän han blivit uppsagd.

Han hade inte betalt sista förskottsarrendet. Majorn talte med mig härom dan. Han sa då, att han skulle känt sig nöjd, om han haft dig och Erika på Mikaelsdal i stället för Nybergs. Du behöver inte ta miste om, att du blir erbjuden gården; och Lotten får väl komma hem till mitt och överta hushållet.

Olov kröp ihop, så att rockkragen stack upp över öronen. Det såg ut, som om han hukade för någon fara, som svävade över hans huvud. Utan att säga ett ord vände han svärfadern ryggen och gick som i sömn nedåt ladugården. En lina låg i hans väg. Mekaniskt tog han upp ena ändan och började tvinna i sär den, liksom för att pröva dess hållbarhet.

Stark kom emot honom och hälsade. Han hade varit med uppe på vindskammaren och sett på den döde.

— Det här är just en trevlig historia, sade han allvarligt. Den vanliga spefågelstonen var alldeles borta.

Olov nickade.

— Nu blir det väl du, som får överta gården här, fortfor Stark.

Olov stirrade rakt ut i luften.

— Valle har varit en stackare i alla dar, sade stataren och bjöd på snus. Särskilt sista

tiden började det peka åt skogen. Han dugde inte till att ha något att styra med. Brännvinet tog överhand. Det förstörde både honom och Mikaelssdal.

— Men du söp gärna med honom, du, när du kunde komma åt, högg Olov till.

— Han var en duktig arbetare, fortfor stataren med orubbligt lugn, och därför höll jag mig till honom ibland. Det var inte ofta — jag kan säga det. Men jag satte värde på honom, för att han kunde göra ett dagsverke.

Olov stod med ett frånvarande uttryck i sitt ansikte och spejade nedåt backen, där några av de yngre slätterkarlarna, som icke aktade den allvarliga stämningen, hade tagit sig för med att »slå buss» med ettöringar till insats.

— Det värsta med Nyberg var, att han hade svårt för att styra sitt elaka lynne och sin ettriga tunga, rabblade Stark på. Det fick ingen vara i fred, och särskilt släkten hackade han då på jämt, så det var stor skam. Många gånger vet jag, när han släppte ut rykten, som det hört själva fäsen till att stå för.

Men det gav han den håle, bara han fick njuta av att se andra må illa, så han fick lisa för sin elakhet. Han trodde, att alla gick i

vägen för honom. Det var ett konstigt lynne på den karlen, och jag tänkte ibland, att det måste vara annat slags blod i honom än i oss andra här ikring herregården. Du vet ju för resten, att han inte var sockenbo.

Olov hade, medan Stark en smula dröjande framkastade de sista meningarna, börjat bli uppmärksam. Starks egenkärlek vaknade, när han märkte, att han lyckats väcka Olovs intresse, och han gjorde sig ingen brådska med att avsluta, vad han begynt. Det hade förargat honom, att torparen icke varit med från början.

— Det är alldeles min tanke, sade Olov efter en stund för att återknyta samtalet.

— Man kan dock finna förmildrande omständigheter beträffande hans handlingssätt, sade Stark, om man betänker, hur svårt han hade det som barn.

Ibland kunde han berätta själv, hur det varit för honom. Han var oäkta. En piga hade fött honom i en foderlada, och han blev uppfödd i ladugårdsköket vid en herregård med rovvälling och torkade löjor till vartannat mål och sill, krösamos och potatis till de andra. Hans far hade det bättre ställt. Det var en av herrarna. Men han erkände honom inte, fast ungen, när han vart större, inte kunde

undgå att lägga märke till, hur hans fars vänner skämtande sade: »Där ser du din avkomma . . . ha, ha, ha!»

Det där bet sig in hos pojken, fortfor Stark. Han kände, att det gjorts honom orätt, och därför släppte han loss alla elakheter, som fanns i honom. Han drevs bort från herregården, där han fötts, och kom hit till Mikaelssdal. Anders Nilsson tog upp honom. Han växte upp vid matsäckskorgen och dagsverkandet. Och så fick han Lotten. Det onda, han fått i arv, kunde han inte betvinga, fastän han fick en arbetsam och huslig kvinna. De oskyldigaste förföljde han med sitt hat. Nu är han död.

Stark sänkte rösten till en viskning och kröp alldeles inpå Olov, när han fortsatte:

— Som han bar sig åt mot sin svärmor.

Torparen, som kände, att något förfärligt skulle komma, högg Stark i krävan och såg hotfullt på honom.

— Ljug inte på de döda, stötte han fram.

— Nej, gubevars, tvärtom. Jag bara säger, som det är . . . som det gick till — så du må veta, hurdan han var. Gu' tröste själen, jag vill honom inget illa i evigheten.

Stark stack pekfingret genom det översta knapphålet i Olovs väst och drog honom när-

mare sig, under det han sökte anlägga en undfallande och slät min.

— Se, det var så — nu ska du få känna hela sanningen — började Stark i låg ton. Mor Karin var husa hos majorns. Det var den gamle, som det berättas så många duktiga historier om nu för tiden. Han hade hett blod och sprang efter alla flickor på godset. Det fick ingen vara i fred. Alla ville han åt. Men ingen trånade han efter så starkt som Karin. Hon var ung och fager, så alla pojkar tyckte om henne, men hon var noga om sig. Det var inte lönt, att någon trädde henne för nära — om det var majorn själv, hjälpte inte. Nej, förtänksam var hon och ville inte ställa till något elände åt sig.

Majorn var gift och hade barn. Vad ärende han hade, förstår en nog. Men det vart ingen kärlek av, som en brukar säga.

Majorn var i alla fall inte god att slippa ifrån — när det gällde vackra flickor. Han hängde efter Karin bittida och sent, och det var ganska svårt för henne att freda sig för honom vid alla möjliga tillfällen. Hon funderade på att flytta.

Så en söndag, när alla andra i huset, utom tjänarna, var i kyrkan, fick han flickan fast, stoppade en näsduk i halsen på henne, så att

hon inte kunde skrika, och så . . . ja, ja. Karin var oskyldig, men frukten blev älsta dottern, som nu är gift och bor utsocknes. Så fick Anders Nilsson, som var stalldräng vid Dalby, gifta sig med henne, för att majorn skulle slippa undan, och Mikaelsdal, som inte var annat än ett torp då för tiden, erhöll han i arrende på goda villkor.

Det är hela sagan, som Valle gjort så mycket buller av, särskilt på sista tiden för att kasta skugga på dig och Erika. Han hatade er, därför att ni hade rätt att ärva jämsides med honom och Lotten. Så lumpen var han själv, att han inte tålde någon annan, som var rättskaffens.

Olovs stora, valkiga händer öppnade och slöto sig mekaniskt hela tiden Stark talade, och det syntes, att vreden kokade inom honom.

— Lugna dig, sade Stark, som nästan kände sig ängslig. Kom ihåg, att båda två är döda, och vi måste låta dem få ro. Nu går vi tillbaka uppåt stugan, får vi se, om de inte har något att bjuda på i dag.

Olov högg Stark vid axlarna, så att skjortan sprack sönder under hans grepp.

— Djäveln, människa, så du klämmer till, utbrast Stark skrämnd.

— Nu vill jag veta allt, frampressade

Olov mellan tänderna. Jag släpper dig inte förr.

Stark stod ett ögonblick och funderade. Han spejade under lugg uppåt gården, om ingen människa skulle vara i närheten.

— Du menar . . . du menar . . . i fråga om Erika? sporde han och kastade en skygg blick på torparen.

— Säg ut, karll röt denne. Annars kramar jag vasslan ur dig.

Stark klarade strupen. Han var tvungen att tänka sig för.

— Va Valle tisslat om är ju inget att sätta tro till, började han försiktigt. Det är lögn alltsammans. Det visste ju de fleste. Men som en sällan har så mycket att tala om i ensamheten, grep man fatt i vad som gavs, och så spred sig ryktet. Du vet, hur lätt det går. Men för egen del kan jag säga dig, att jag inte menade något med det. Nej, va nu . . .? Släpp, för helvete . . .!

Olov hade fattat Stark om livet och slängde honom i backen som en vante. Den ursinnige torparen kastade sig likt ett rovdjur över offret och satte till att slå av alla krafter.

— Din tusans själamördare, skrek han. Jag ska ge dig, så du aldrig mera får lust att förtala folk. Jag ska mura igen gluggarna

på dig, din attan bövel, så att du inte mera får syn på någon att gyckla med. Din baksluge rackare, din kanalje... tjo... Här har du för mor... här har du för Erika... tjo... tjo...!

Slåtterkarlarna kommo springande utför backen för att hjälpa Stark, som de sågo sväva i fara, men ingen vågade sig på den rasande. Först när Anders Nilsson hunnit ner, slapp Stark loss, men låg kvar, sakta kvidande, för att undgå vidare misshandel.

Åskådarne sade ej ett ord eller frågade efter anledningen, ty alla förstodo, vad det hade gällt. De tänkte, att det nog var bäst att akta sig.

Olov sparkade föraktligt till syndaren, så att han rullade ett helt varv, vände så om och gick.

VIII.

Olov gick med händerna på ryggen, framåtlutande och långsamt. Han knäade vid varje steg. Axlarna och armarna guppade upp och ned som vevstakarna på en ångmaskin, blicken var riktad framåt, stelt och kallt. Det ryckte nervöst i hans ansikte. Då och då vacklade han till som av svindel eller snubblade på uppstickande smärre föremål. Han gick som en sömngångare.

Lotten hade från fönstret åsett uppträdet med Stark. Hon påminde sig svågerns underliga beteende, när hon meddelade honom, att Valle var död, och rusade ut i syfte att få honom att stanna. Men det lyckades icke. Olov fortsatte, oberörd av ropen och bullret bakom sig. I stället ökade han farten, så att han snart var utom synhåll från Mikaelstal.

Efter en stund hade han samma hastiga

lopp, som när han, vild och galen, rusade hem från slåttern på natten. Det blev mörkt för honom, när han tänkte på, vad som hänt, och han var ense med sig själv, att gå till rättvisan med sina gärningar. Kroppen skulle få lida — själen låg redan på sträckbänk.

Men han hade ju blivit förledd? Det hjälpte inte. Han hade ögon att se med, fast han icke gittat taga dem i bruk. Det var hans eget fel alltsammans — nu insåg han det. Men han skulle inte dra sig för straffet. Nej, det skulle han inte.

Olovs uppsyn var förfärlig, när han nådde skogsbrynet, så att han kunde se torpet. Ögonen ville tränga ut ur huvudet, käkarna höll han så hårt sammanbitna, att det bildade sig veck i kinderna. Han plockade nervöst på kläderna, och bröstet arbetade våldsamt.

Nu skulle han en sista gång besöka hemmet, torpet, som han övertagit efter sin far och skött lika troget, som om det varit hans eget. Sedan skulle han vända åter till Mikaelssdal och överlämna sig åt länsmannen. Men först ville han säga Erika, fastän hon låg där kall och stel, att kärleken drivit honom på ofärdsstigar. Så skulle han locka samman sina nöt — säga farväl. De båda korna, som han uppfött... Snart skulle han inte

kunna säga, att han ägde något mera i livet!

Olov stod en lång stund och betraktade den lågsluttande slätten, innan han vågade låta blicken stanna vid den gråa torpstugan. Den tedde sig så inbjudande och fager i solljuset. Aldrig förr hade han tyckt, att hemmet varit så täckt som nu — inbäddat mellan björkskog, körsbärsträd och skrovliga bergbackar.

Det fanns inte en teg där nere, som ej var honom kär. Han hade gått där och drömt om, hur jorden skulle bli skött, sedan gårdarna och torpen bleve utskiftade från herregården. Att detta skulle ske en gång, var han viss om. Vad för en ljus och härlig tid, som då komme, och hur lätt skulle inte arbetet bli!

Långsamt övertänkande, vad det efter en sådan omändring skulle kunna göras av ett torp som hans, uppmätte han med blicken den ena tegen efter den andra. Han började vid klövernallen, fortsatte till vårsädesskiftet och linåkern — allt såg särdeles lovande ut detta år. Längst bort mot skogshöjden på andra sidan liden låg en hårdvallsäng, som han slagit, innan han gått för att hjälpa svågern med husängen. Han hade av majorn

blivit förbjuden att sätta plog i området, för att inte de andra torparna skulle säga, att den ene hade det bättre än den andre. Det låg politik i förbudet.

— Säden skulle komma att stå som en starrbunke där, mumlade han, åtminstone om jag finge reda till jorden. Jag vet, vad det kan bli, och vad den behöver — det skulle bli en god gård av torpet.

Men som det nu var, gav ängen ingenting annat än litet mjukt tåtelgräs, som dock var omtyckt av kreaturen, såvida det räddades undan regn i bärgningen. Han skyggade med handen över ögonen för att kunna se, om det skurna gräset började se torrt ut, så att det kunde sättas i såtar. Men han hade knappast riktat blicken ditåt, förrän han ryggade tillbaka, som om han sett en uppenbarelse. Där nere gick en kvinna i särk-ärmarna och räfsade gräset i ströjor.

Var det måhända Brita-Lisa i Backstugan, som kommit på besök för att snugga en kopp kaffe, och som först gått ut att göra nytta, innan hon begav sig in i stugan för att få förplägnad? Men kvinnan liknade inte det bittersta den krokiga och stela Brita-Lisa. Hon gick barhuvad, och kroppen böjde sig

mjukt och vackert. Det måste vara någon annan.

Olov, vilken ångesten drev omkring som ett torrt blad för vinden, hukade sig ned, liksom han varit rädd för att bli upptäckt, och kröp på alla fyra tillbaka inåt skogen. I en vid båge smög han sig uppför sluttningen, så att han hade utsikt över hårdvallsängen. Han snubblade omkull och rev sönder sig i ett rishag. Han var alldeles nedblodad om händerna, när han kröp fram till gärdesgården, på vars andra sida kvinnan räfsade hö.

— Herre Jesus, Guds son . . . !

Han skrek till, så att det gav dubbla ekon mellan kullarna, och på knä, som han låg, ramlade han framstupa och slog ansiktet i märken.

Det var Erika!

Det svindlade för hans ögon. Men på samma gång som ovissheten om, hur Erika skulle mottaga hans ånger, höll honom fången, darrade hela hans inre av glädje över, att hans gärning icke gått i fullbordan, och han kände en brinnande tacksamhet.

Med möda reste han sig upp, tumlade över gärdesgården och stod länge och såg på hustrun, allvarlig, förkrossad. Även Erika syntes rörd. Hon hade låtit räfsan stanna

mitt i ett slag och stod med nedslagna ögon och tummade på skaftet. Efter en stund fortsatte hon emellertid att arbeta och närmade sig så småningom landtegen.

Olov stod orörlig kvar. Han behövde samla sig, innan han kunde gå närmare. Slutligen tog han en gaffel, som stod i landsvägsdiket, och började peta ihop ströjorna för hustrun, så att det inte skulle bli så mycket under räfsan.

När de utan att säga något gått med sina slag ett par gånger över ängsstycket, möttes de och stannade. Till sin förfäran såg Olov några stora blå fläckar på Erikas hals — märken efter hans hårda fingrar. En suck, bitter och kvidande, bröt fram ur hans bröst. Erika varnade hans rörelse.

— Ta det inte så tungt, sade hon och såg frånvarande ut över marken. Det skedde ju ingen skada, fast det var hemskt. Men jag förstår nog, hur du blev så där... Du behöver inte tala om det närmare — jag känner Valle, jag.

Olov stod och kämpade med gråten.

— Tack, mumlade han lågt.

Erika såg ömt på honom. Det var inte många gånger hon hört mannen uttrycka sin tacksamhet till henne, men när han nu

gjorde det, skedde det på ett sätt, som inte kunde missförstås. Så mycket det kunde ligga i ett enda litet ord, tänkte hon. Vad det gjorde henne gott!

— Jag känner Valle, tog hon om.

Nu påminde Olov sig, vad som inträffat vid Mikaelssdal under natten.

— Men nu är han borta, sade han. Han skar sig på en lie i går kväll och förblödde.

— Va säger du?

— Det är sant.

Olov berättade om förloppet.

— Varför vet jag inte, men du, som jag, känner, att Valle ständigt sökt göra mig skada, sade Erika allvarligt. Det har varit likadant, allt sedan jag var liten.

— Han hade kanske för sig, att du inte höll honom för mera än han var, menade mannen.

— Gu' vet, sade Erika och ruskade på huvudet. Men det blir svårt för Lotten, tillfogade hon och torkade en tår.

— Det blir väl knappast värre än förut, tyckte Olov, och för oss blir det bättre, ty vi får vara i fred hädanefter.

Olov skiftade färg.

— Du måste förlåta mig, om det är möjligt, tillade han lågt.

Han tog hustruns hand och strök den tafatt. En tår rann sakta utför hans kind. Det var det enda tecknet till svaghet, ty han var en stark man.

— Inte har jag något att förlåta, svarade Erika enkelt. Jag begrep ju strax, hur det var fatt — jag såg det på dina ögon. Men låt oss nu inte tala mera om detta.

Erika stödde huvudet mot makens breda bröst, och en stillsam snyftning skakade hennes kropp. Ömt lade Olov armen om hustruns midja, och i denna stund genomströmmades han av en så stor lyckokänsla, att han tyckte sig ingenting mera kunna begära av livet.

Om några ögonblick lösgjorde sig Erika och tog åter upp räfsan.

— Nu beror det alldeles på, om vår herre är nådig, sade hon litet bekymrat. Det har kommit något nytt, som jag måste tala om för dig.

Hon gjorde ett uppehåll och ställde sig att plocka på förklädesbanden, som hängde ned efter sidan.

— Det kommer väl främmande fram i månaderna, sade hon blygt och lågt.

Olov, som nyss känt sig så glad, att han varit färdig att tralla, vart nu åter ängslig över vad han hörde. Han fumlade oroligt

med gaffeln efter några grässtrån, som lågo framför hans fötter. När Erika märkte, att han blev bekymrad, sökte hon intala honom lugn.

— Det är nog ingen fara, log hon och tog hans hand. Det är bara jag, som är dum. Den lille, som kommer, blir nog sådan han ska vara. Du ska inte tro annat.

Mannen stod och funderade.

— Men de där förskräckliga märkena, jag satt på din hals, kommer han kanske att få bära på för livet, klagade han. Det känns nästan, som om jag klämt dit dem på er båda två på en gång.

Han pekade på blåmärkena Erika hade på halsen.

— Du säger *han*, skämtade Erika för att komma bort från ämnet. Är du då så säker på, att det blir en pojke?

Olov log mot hustrun. Han glömde farhågorna, åtminstone för tillfället, och fortsatte arbetet. Då de möttes vid ängens motsatta sida, beslöto de gå hem, och Erika, som nyss för egna bekymmer glömt allt annat, begynte fråga efter Lotten, och hur hon bar sorgen. Men mannen gav svävande eller innehållslösa svar. Det var något annat, som upptog hans

tankar. Erika såg detta och upphörde att fråga.

— Vet du, sade han slutligen, majorn hade träffat svärfar häromdagen och sagt, att han skulle vara glad, om han hade oss på Mikaelssdal i stället för Nybergs.

Erika, som strax förstod, vart mannen ville komma, skakade avvärjande på huvudet och sökte leda samtalet åt annat håll.

— Det ser ut att bli mycket frukt i år, anmärkte hon, då de hunnit mitt för trädgårdstjappan.

— Han hade sagt, att människor, som var av sådant virke som vi, kunde man lita på, fortfor Olov, oberörd av hustruns inpass.

Erika svarade ingenting, och tigande fortsatte de sida vid sida fram till förstugudörren. Men Olov kunde inte komma ifrån de tankar, som höllo honom fången.

— Svärfar tyckte, mumlade han nästan för sig själv, att nu, sedan Valle var ur världen, kunde det vara så gott, att vi hörde efter gården.

Det lade sig ett smärtsamt uttryck över Erikas ansikte. Hon gick intill mannen och fattade honom i båda armarna.

— Du får inte tro, att jag längtar dit, sade hon häftigt. Visst är det mitt hem från

barnaåren, det är sant, men jag har utstått så mycket där, att jag är rädd för att komma dit igen.

— Å, det är nog inte farligt längre, nu får vi nog vara i fred, efter vad som hänt i natt, tyckte Olov. Nu blir det ljusst och glatt som i gamla dar.

— Nej, aldrig i Mikaelsdal, suckade Erika. Minnet lever . . .

Olov stod handfallen. Det syntes göra honom ont, att hustrun inte förmådde tänka likadant som han.

— En längtar ständigt efter det bättre, sade han med ett missträckningens drag över ansiktet, och jag tänkte, att det skulle vara skönt för mig att slippa göra dagsverken vid herregården. Det är mest därför, jag skulle vilja till Mikaelsdal.

Erika släppte sitt tag i mannens armar och slöt sig så tätt intill honom, att han kände fläkten av hennes varma andedräkt.

— Bara för att du ska få det bättre, sade hon blygt, vill jag som du. Men också bara därför . . .

Hon böjde huvudet undergivet. Olov lindade armarna om hustrun.

Nu började det ljusna.

Tätt slutna intill varandra gingo de, genomströmmade av livsviljans sav, in genom dörren till sin boning.

*

Omedelbart på Valles begravning slogo fordringsägarna ned vid Mikaelssdal och lade beslag på allt, som var löst. Det visade sig, att vad som fanns efter den döde icke var tillräckligt att göra rättvisa åt alla, och därför höllos tungorna i gång. Man gjorde honom värre, än han någonsin varit. Han kunde inte försvara sig. Han var död.

En dag när Olov som vanligt varit på dagsverke vid herregården, gick han efter föraven och uppsökte majoren i stora byggningen samt bad om ett samtal.

Det blev beviljat. Den näbbiga huspigan visade torparen in till husbonden, major Lövmark, som hälsade vänligt och bjöd honom sitta.

— Tackar!

Olov satte sig på en stol alldeles nere vid dörren, men så långt ut på kanten, att han varje ögonblick var färdig att hasa ned på golvet. Han reste sig strax igen.

— Det är kanhända tid att betala halv-

årsarrendet för Mikaelssdal, började han och drog upp en stor kisapung ur byxfickan. Jag ska be att få lämna pengarna, då Nyberg, svåger min, var efter med det, när han kom i olycka. Det är ju trehundra?

— Ja.

Majoren satt och tuggade på ett pennskaft, under det han med blicken följde ankflocken, som seglade förbi uppför ån.

Olov räknade upp pengarna.

— Det är mycket hyggligt, att du lägger dig ut för svåger din, berömde major Lövmärk. Jag har annars hört, att kreditorerna rafsats åt sig rubb och stubb, så jag tänkte, att det inte skulle bli något över åt mig.

— Nej, det vart nog inte det, medgav Olov. Men han var ändå inte skyldig mera, än att en och var får sitt, och majorn ska jag försöka hålla skadeslös, tills arrendetiden är utgången.

Godsägaren såg forskande på sin dagakarl. Det var en man, som var karl för sin hatt, märkte han.

— Din svåger var ganska vidlyftig av sig, sade han.

— Han var så lagd, menade Olov.

Majoren hörde med förvåning, att torparen sökte överskylla svågerns brister.

— Vore det inte så, att jag behövde vart öre, jag kan få in, toge jag inte emot dina pengar, sade han till Olov. Jag känner det svårt, men det kan inte hjälpas, jag måste ta reda på mitt.

— Ja, ja, det är nog så, mumlade Olov och beredde sig att gå. En var behöver sitt.

Majoren låste in pengarna i en skrivbordslåda, slog torparen i hand och tackade. Denne stod handfallen. Han kunde inte fatta en sådan vänlighet. Det var större ära, än han hade väntat. Det var ju i alla fall inte mera än släktens skyldighet att betala arrendet, ty aldrig förr hade det vilat någon skuld på Mikaelsdal, och detta skulle ej heller komma att hända i framtiden, om han finge råda.

— Tackar . . . tackar så mycket . . . mumlade han tafatt.

— Nå, fortfor major Lövmärk och slog Olov helt förtroligt på axeln, ska inte du nu, då det är din hustrus fädernehem, byta om ställe och överta Mikaelsdal?

— Det har jag just inte tänkt på, ljög Olov, som inte ville visa sig angelägen — jag tror inte, att Erika är med på det heller.

— Varför inte?

— Hon har väl sina skäl.

— Hon tycker kanske, att Nyberg miss-

skötte gården, så att den blir trögbrukad i början? undrade majoren.

— Hon har aldrig varit glad åt Nyberg, intygade Olov.

— Jag kan tro det, menade godsägaren. Det var inget gott gry i honom.

— Han var konstig ibland.

Olov vred sig oroligt. Han var rädd, att de skulle komma bort från ämnet.

— Mikaelsdal står emellertid för din räkning, meddelade majoren, och jag förmodar, att du tänker på anbudet?

— Det gör jag visst, stötte Olov fram, lättad. Men blir arrendet för orimligt, tror jag dock, att det inte är så stort skäl med det.

— Det blir inte värre, än gården förmår bära, svarade majoren. Jag har en kunnig inspektör, som förstår att räkna ut, vad det med god skötsel bör bli efter tunnlandet. Det är svåra tider. Det duger inte att skövla med smulorna.

— Nä . . . nej!

— Bäst är, att du följer mitt råd, så även Anders Nilsson får bo kvar i stugan och slipper komma på det allmänna, fortfor godsägaren. Det blir ingenting kvar efter Nyberg, sa du nyss, och han har väl heller inte lämnat något till levebröd åt den gamle?

— Nej, serra tri.

Olov slukade husbonden med ögonen. Det låg ett förtäckt hot i dennes ord, tyckte han. Var han då så angelägen att överlåta Mikaelssdal åt honom? Visst var det många gånger svårt att få fatt i folk, hade han reda på, men inte behövde man väl därför gå poc-kande till väga. Det var inte så utan, att längtan till Mikaelssdal svalnade något litet. Men inte skulle Anders Nilsson behöva lida nöd. Fattigt torparfolk var vant att ta vara på sina gamla.

— Svärfar ska inte sakna föda, så länge jag är arbetsför, sade han litet osäkert, nästan skyggt.

Han bugade sig fumligh för husbonden. Utkommen på gården, tyckte han, att marken gungade under hans fötter.

Med raska steg styrde han kosan hemåt.

III.

IX.

En dag på höstsidan, när vårsäden stod i skylar, hade fordringsägarna genom nämndeman Erssa utlyst auktion vid Mikaelssdal, och mycket folk församlades. Det var bekant, att Valle Nyberg övertagit huset i stående skick efter Anders Nilssons, och det var ett gammalt hushåll, så man förstod, att det måste finnas både ett och annat.

Så gott som alla torpare vid herregården hade infunnit sig, kvinnor och män, ungt och gammalt folk. Men även från andra orter hade spekulanter kommit. Dessa voro mestadels kreaturshandlande, som foro på marknaderna och schackrade. De sågo, i motsats till lantfolket, litet herraktiga ut i sina skrabbande och leriga regnrockar och behandlades försynt, nästan undfallande, ty det var känt, att kniven aldrig satt långt inne, om det kom till slags-

mål. De kallades »affärsmän» och voro själva tillfredsställda med denna titel.

Auktionsfolket stod i flockar och utbytte åsikter om kreaturs- och sädespris eller voro spridda över hela gården, kritiskt granskande det salubjudna. Med smäckra stälkedjor mättes kreaturens grovlek, och därefter sattes de i pris. Man kände på mjölkådrorna och räknade ruggorna på hornen.

Några stycken stortorpare, bland vilka Stark förde ordet, stodo i klunga ute vid landsvägsgrinden och ordade om möjligheterna för Olov Karlsson, som tagit kontrakt på Mikaelssdal, att kunna reda sig med alla pålagor. Stark gestikulerade livligt och såg allvarlig ut. Snusdreglet rann i tvenne bruna strimmor från mungiporna ned över hakan. Han hade sparat sin sommarfridag tills auktionen, för att få se Valles lösöre gå under klubban. Dessutom hade han ett särskilt ändamål med sitt besök. Det låg i honom, att han skulle dyrka upp priserna för Olov såsom hämnd för, att denne klått upp honom så grundligt efter husängslåttern vid Mikaelssdal. Han tyckte, att det kunde vara ett passande tillfälle att skaffa sig upprättelse.

— Det blir, förbanna mig, inte fett för Olov att ta vid här, sade han, för se, fast

Valle inte var någon dålig arbetare, så var han ändå inte mänska att sköta gården ordentligt, därför att han var tvungen att ligga ute och skaffa pengar — och då bar det ofta till att supa och spela kort. Det vill nog till, om Olov ska kunna bära utlagorna. Har ni hört, att han fått påökt, gubbar?

De lyssnande karlarna stodo och gapade.

— Nä-ej; å fassen!

— Jovisst, och likafullt högg han sig fast, fortfor Stark. Men jag kan tala om, att majorn var så angelägen, att han liksom bjöd ut gården åt honom. Det var inte lönt att försöka slingra. Han kom inte undan.

— Det är ju också likare att vara bonde, sade en i flocken. Då får en vara som folk och blir inte hållen så som en torpare.

— Tacka du gud, Per Olssa, att du har det bästa torpet vid herregården, snäste Stark. Det skulle många helgårdsbönder vara färdiga att slicka sig om nosen, ifall de finge leva så utan bekymmer som Nils August vid Klämman gör, och du, Per Olssa vid Baggåsen. De torpen är bättre än många bondgårdar.

Per drog sig baklänges och kröp bakom ryggen på de andra.

— Om Olov hade något allvar med att inte vilja vid Mikaelstal, vet jag inte, fortsatte

Stark, men säkert är, att han fått ett okristligt arrende. Gu vet, hur han vågade dra på sig så mycket. Det är inte gott efter folk nu för tiden, sedan herregårdarna höjt avgälderna för torp och utgårdar. Både Hammarsjö och Hillerstorp står utan brukare.

— Det var väl därför, som majorn låg efter honom att ta gården, sade en annan av torparna. Det påstås också, att Erika var emot arrendet alldeles förfärligt. Men det pratas ju så mycket, att en aldrig vet vad som är sanning i det.

Nu kom Pelle Fjäder, som var ropare åt nämndeman Erssa, ut på trappan och knackade med klubban på en bleckbunke, som han svängde över huvudet.

— Titta nu hit, gott folk! skrek han. Nu börjas auktionen. Villkoren är de vanliga: sex månader för vederhäftige, annars kontant.

Va bjur ni för den här?

De spekulerande, som spritt sig vitt ikring, medan de besiktigade godset, kommo springande från alla håll, liksom hade det gällt att kappas om målet. Olov och Erika, som varit hos Lotten inne i köket, kommo ut och ställde sig bredvid den protoķollförande nämndemannen, så att deras bud skulle höras ordentligt. Olov gavs i egenskap av tillträdare på

gården liksom litet större rättigheter än de andra.

— Får jag femti öre? sporde Fjäder och vände på bunken.

— Ta tolv skilling, gnällde en hes stämma i hopen.

— Tolv skilling bjudet, började Fjäder veva... tolv skilling... tolv skilling... Nu går den bort för tolv skilling!

Klubban föll, och den, som hade budet, trängde sig fram till trappan. Det var Ann-Stina i Hagen.

— Ann-Stina i Hagen! repeterade Pelle Fjäder till nämndeman Erssa. Tolv skilling var det.

— Du har inte betalt din gamla skuld, sade nämndemannen kargt, så nu kan jag inte betro dig för mera. Ta opp den igen, och raska på!

Ann-Stina drog sig tillbaka, vit i ansiktet och med darrande läppar. De uttryckslösa, vattniga ögonen rullade ilsket.

— Du högfärdspinne, fräste hon till nämndeman Erssa, du åsnabock! Dryg är du, för att du råkade få halta Lovisa och pengarna. Tvi! Men jag krusar dig inte, om du är aldrig så rik och tjock och aldrig så morsk. Jag minns, när du inte var stort mer än näv-

stor, och sprang omkring på backarna och gjorde allting i byxorna.

Nämndemannen rodnade och bet sig harmset i läpparna. Auktionsfolket vrålade av skratt. Det dugde inte att gå bröstganges till väga med Ann-Stina.

— Ge henne skrället, puttrade han, så vi slipper från fanstyget. Men det blir ingenting mera.

— Tack så mycket, fräste käringen. Jag vill inte ha din skit. Du får pracka den på andra.

Det vart misstämning redan från början genom denna sammanstötning, så att det en stund gick ganska trögt med försäljningen. Det, som inte Erika och Olov ville lägga sig till med, fick tagas in igen, eftersom inga bud gåvos. Men efterhand steg stämningen och köplusten, ty Lotten hade vinkat åt några stycken av karlarna att komma bakvägen in i stugan, där hon bjöd på både en stor sup och en halva, och härefter blev det en rasande kamp om de obetydligaste saker. Spekulanterna stodo, röda som tuppar av iver, och bjödo över varandra, och så snart Olov eller Erika bjudit på något, kommo allesammans som hungriga korpar och ville vara med. Man tänkte som så, att släktingarna kände till, vad

som var något med eller icke — och därefter rättade man sig. Det var inte möjligt för tillträdaren att komma åt något för skapligt pris.

— Det här kan ju vara en fläsklåda, fast salig Nyberg använde den till säng, raljerade Pelle Fjäder — va ger ni gott folk? Tie riksdaler?

— Kyss till! skrek Stark, som varit bakom en knut och supit med ett par dagsverkare, så att han började bli livad.

— En tjugufemöring till det, mumlade Olov, som behövde pjäsen, då han skulle bli tvungen att skaffa sig en människa till hjälp.

— Din sabla kardmakare, gnydde Stark mellan tänderna. Ämnar du sätta dig upp, din rackare. Är det karingen, som stöter dig i sidan, att du ska gå i vägen för mig? Men vänta, tills jag blir färdig. Maka er, gubbrulingar... Elva och femti!

— Elva och femti... elva och femti... skrek Pelle Fjäder, så han var svart i halsen. Elva och femti...

Det slogs på Olov för Erikas sista bud, som belöpte sig på fjorton kronor. Stark var arg och gav sig katten på, att han skulle ge sju för tu, liksom skatan fabeln.

Sedan de inre inventarierna slagits bort,

fortsattes med ladugårdsbesättningen. En ungtjur, smäckfet och krånglig, leddes ut. Det syntes, att djuret haft ett gott utbete under sommaren.

— Ett hundra och femti för den att börja med, skrek Pelle Fjäder. Hugg i med kläm, gubbar! Stå inte och gana i luften, när det är rampris. Ett hundra femti . . .

Manne i Holgerstorpet kom springande med en literbutelj dinglande i innerfickan. Medan folket flyttade på sig, hade han suttit inne i stugan och druckit knorr. Av Lotten hade han hört, att Hjärtros skulle tagas först, och utan att närmare se på djuret började han göra sig underrättad om dess förtjänster.

— Hur mycket mjölkar ho? sporde han sålunda.

— Hon är sinlagd för tillfället, svarte Pelle Fjäder allvarsamt, men nog tror jag, att det blir en duktig slunk.

— Hundra och sjuttiofem ger jag, högg Manne till, och det slogs för honom.

— Manne Jonsson i Holgerstorpet — en ungtjur, repeterade Pelle Fjäder till nämndemannen.

— En ungtjur, va i . . . va fan . . . va i helsike . . .

— Tyst Manne, och stör inte auktion,

brummade nämndeman Erssa. Den, som inte ser upp med ögon, får se upp med pungen.

Menigheten underströk nämndemannens visdom med ett gillande gapskratt. Manne strutade snopen bort med sin fångst.

— Nu har vi aderton fäbindslen, fortfor Pelle Fjäder. Va får jag för bud! Pass på, annars slår jag för mig själv.

En fjärdingsman från grannsocknen, kallad Hak-Johan, emedan han hade utskjutande underkäk, gav bud, i tanke att det var hönsen, som skulle säljas. Hak-Johan var tung i huvudet, ty han hade bjudits på brännvin av torpar-drängarna, så att han inte skulle vittna ovulet, om det bleve något krakel på kvällen.

— Tretti kronor, drog han till.

Pelle Fjäder slog.

— Är det goa värphönor? sporde Hak-Johan.

— Det beror alldeles på, om du kan få en passande tupp, menade Pelle.

Det började gå vågor i folkhopen.

— Tupp kan han vara själv, ifyllde Stark, som åter började bli vid humör.

Johan rasade och svor, att han skulle komma att ta hämnd på Pelle Fjäder, som skickade honom ett hånande:

— Vi träffas väl på marknan då . . . ?

Den stackars fjärdingsmannen nästan knäade under skrattsalvorna. Förödmjukelsen var fruktansvärd.

Stark hade annars icke mycken tid att deltaga i skämt och skälmstycken, ty han intresserade sig uteslutande för att hålla priset uppe, när det var något, som Erika eller Olov ville ropa in. Så snart någon av dem gjorde ett bud, stack han fram huvudet om knuten, bakom vilken han mestadels stod gömd, och lade med förställd röst till en tjugufemöring. Slogs det, kändes ingen vid budet, så att utropet fick lov att tagas upp igen.

— Han ska lönas, så han vet, vem han ger sig på en annan gång, mol Stark för sig själv. Mig petar ingen ostraffat på näsan. Jag ville tala väl med honom på husängen, men då var han från vettet. Det ska stå honom dyrt.

Med stigande hetsighet fortgick auktionen. Buden korsade varandra och föllo så tätt, att Fjäder knappast kunde uppfatta dem.

— Flera bud . . . skilj er åt! skrek han.

Men framåt skymningen var det överstökat. Pelle Fjäder stoppade klubban i fickan, och nämndeman Erssa lade ihop protokollen, ty nu skulle man in och få litet förplägnad.

— Nu får jag tacka er allesamman, sade Pelle Fjäder, för livligt deltagande och god köpenskap. I vår får ni infinna er hos nämndeman och klara upp inropen, så får ni var och en ett par garvade fårskinns på köpet.

Så var det slut på auktionen, och nu skulle det roliga börja.

*

De, som voro närmare bekanta med Nybergs, samlades i stugan och trakterades med kaffe. Olov, som skulle tillträda med det samma, utan att invänta fardag, bjöd på en sup för att inte få namn om sig att vara snål eller högfärdig. Sedan detta var undan-gjort, gingo alla, som i auktionen sågo andra syften än bara försäljningen, ut till vagns-lidret, där en ölskjuts från staden hade slagit till. Det var ju förbjudet att portionera ut öl, men som fjärdingsmannen fått några gratis-halvor, innan handeln började, och läns-mannen inte var närvarande, då det inte var annat än en futtig arrendatorsauktion, gick det bra ändå. Men snart nog började ölka-laset att verka. Man for hit och dit, skrå-lande och dansande. De äldre begynte be-rätta historier. Det var svårt att göra sig hörd i oväsendet. Men till slut fick Stark ordet.

— Det var på sista auktion vid Dalby. Dit kom folk från när och fjärran, och det var knappt fråga om annat än att kunna slåss och supa. Det förstår en ju, att när en länge slitit och farit illa, är det skönt att släcka av med en tår. Det känns som en lisa att få glömma bort allting — och sig själv med.

Men det vart nästan för mycket de där tre dagarna, auktionen pågick, och folket blev som tokigt av öl och brännvin. Sista dagen uppstod slagsmål mellan dagsverkarna vid Dalby och folket från Dingelsta, så att man väl aldrig förr hört talas om maken.

Det var mörkt på kvällen, alldeles som att titta i en skorsten, och djupt med smörja, så att det gick högt upp på benen. Gammalt gruff var orsaken till bråket. Ingen visste, hur det kom åstad. Men det började med ett herrans oväsen nere vid dagsverkarestugan. Det var Stark-Jon som var i farten. Han hade fått fatt i en vagnsrunga, slog vilt ikring sig med den och skrek, så det hördes lång väg. Ingen kom honom in på livet. Men rätt som det var damp han ikull och blev liggande. Någon hade smugit bakom ryggen och slagit honom i skallen med en sten. Alla sprungo sin väg så när som på Stark-Jons medhållingar. De försökte få upp honom på benen. Men

han var död. Slaget hade träffat vid tinningen.

De ölpimplande hade suttit tysta och lyssnat. De voro slagna inför bragden. Det var inte på alla auktioner dråp skedde.

— De var jäkliga förr i tiden, sade en.

— De var det, intygade Stark. Men det fanns också karlatag. Nu växer det inte opp stort annat än stackare.

— Jojo, jojo, nickade en av de äldre förnumstigt.

Det hade mörknat, och en tät dimma, som gjorde det omöjligt för en att se två steg framför sig, hade stigit upp. I lidret var det så svart, att karlarna nätt och jämt kunde urskilja varandra. Men ölhalvorna tömdes, den ena efter den andra. Utköraren hade somnat, så trafiken gick obehindrat och utan återhåll.

Stark var bedövad av ölrus, fast han höll sig uppe och än så länge gick någorlunda stadigt på benen. Med en tömd butelj i vardera rockfickan begav han sig ut på ladugårdsbacken. Han gnisslade med tänderna och knep ihop de tunna läpparna.

Olov hade gått ut för att se till kreaturen, han ropat in, och Stark, som hade på känn, att det var han, gick honom till mötes.

— Det har inte varit någon tur för dig i dag, sade han inställsamt.

— Jag fick betala dyrt, svarade Olov och klädde sig bekymmersamt i huvudet; och gud vet, hur jag ska kunna gå ut med allt. Jag vänner jag vore fri från Mikaelstal.

Stark stod med böjt huvud och flyttade med högra foten en lös sten av och an. Det brände som eld i hans hjärna.

— Säkert är, att gården inte är mycket att stå efter, mumlade han. Det blir bara värre och värre.

— Det kan nog vara sant, medgav Olov och gjorde min av att gå. Men en får väl bjuda till.

— Ge det den håle för i dag, bullrade Stark och slog Olov på axeln — och var glad i stället. Du är en rapp karl, du reder dig nog. Kom med får du en sup!

— Jag vet inte, om jag tål något mera, sade Olov avböjande.

Stark drog Olov efter sig bortåt stallet och gick före in genom den öppna dörren. Den andre hade just hunnit över tröskeln, när han träffades av ett så våldsamt slag, att han föll till golvet.

Stark stod ett ögonblick alldeles stel. Han vart med ens nykter och började reflektera

över följderna, men gick ut och lät Olov ligga. Utkommen på ladugårdsbacken började han skrika på hjälp, så att alla, som voro inne i stugan och i lidret kommo rusande. Stark förde ned dem till stallet.

— Som Olov och jag skulle gå in här och ta oss en sup, var det någon, som passade på och gav honom ett tjuvnyp i huvudet med en tom butelj. Se, här ligger trasorna efter den.

— Hur kan du veta, att den var tom? inföll Pelle Fjäder.

Stark vart så förbluffad, att han var nära att förråda sig. Den invändningen hade han inte väntat.

— Det var klart, att den var tom, mumlade han.

Olov bars in och överlämnades åt Erika, som tvättade blodet av hans ansikte. Under tiden återvände medvetandet. Stark sprang beskäftigt av och an och hjälpte till. Det var ett otäckt, men varken djupt eller farligt sår. Slaget hade hämmats av hattbrättet.

Stark gick fram till Olov och böjde sig över honom.

— Hur står det till med dig, stackare? sporde han gråtmilt.

Olov försökte resa sig upp.

— Tig! fräste han och sparkade åt Stark.

— Herre Jesses, han tycks tro mig om det, eller också yrar han, gnällde Stark och ryggade baklänges. Å, du milde skapare! Jag ville ju bara bjuda på en sup.

De övriga tittade undrande på varandra.

— Det är bäst, Stark går hem, sade Erika bestämt. Olov behöver vila.

— Du darrade, din harkrank, hånade Pelle Fjäder lågt.

Stark gick, och de andra karlarna följde efter. Ölutköraren låg och sov på sina tomma flaskor, medan hästarna kalasade vid havrerökarna ute på gärdet.

X.

En dag på eftervintern, när luften skiftade i grönt och stod och darrade, så att det glimrade för ögonen, var Olov sysselsatt med att släpa ihop timmer i täror vid bolagets stora avverkningar på herregårdsskogen.

Majoren hade sålt alla barrträd, som mätte åtta tum och däröver vid brösthöjd i de urgamla skogsskiftena på andra sidan sjön. Kreditorerna hade legat efter och begärt räntor och amorteringar, och det hade inte varit annan råd för godsägaren än att tillgripa, vad han vid dödsläget lovat sin far att icke skända — skogen.

Men nöden tar varken hänsyn till lagar eller löften. Barnen behövde uppfostran och underhåll, och det kostade pengar. Jordbruket gav icke tillräckligt. Arbetskraften hade de sista åren knappats in så mycket som möjligt.

Det fanns för övrigt inte folk att få för pengar, ty torparna började utvandra till Amerika.

Olov hade varit tvungen att åtaga sig körslor för att komma ut med arrendet, och nämndeman Erssa låg efter och ville ha in likvid för auktionen. Det var intet lekgöra att köra i skogen. Han själv slet ont, och både dragare och redskap foro illa. Förtjänsten var ej heller något att skryta med, men han fick ju lov att bjuda till med vad som gavs, ty det var knaggligt i början. Han hade det betydligt lugnare, så länge han höll sig kvar vid torpet.

Olov tärdes av oro. Hur mycket han än försökte slå ifrån sig de plågende tankarna, ville det inte gå för honom att vara lugn. Han arbetade trögt och fumligt. Långa stunder stod han försjunken i grubbel. Emellanåt for han upp och spejade ängsligt åt alla håll. Grannen, som deltog i arbetet i skogen, rådde honom att fara hem, då han ändå inte tycktes kunna göra någon nytta. Olov ville ej, ty han var mån om förtjänsten, men han kunde likväl icke frigöra sig från sin mörka och dystra stämning.

Erika gick i nionde månaden. Det, som väntades, kunde inträffa när som helst, och denna morgon hade Olov tyckt sig märka, att

det var något särskilt med henne. Det hade ej undgått honom, att hon var orolig själv, fast hon inte velat säga något. Därför hade han, innan han for till skogen, gått och talat med Lotten, som hushållade för svärfadern, och bett henne passa på, så att Erika inte skulle vara ensam, om det hände något, medan han var borta.

Erika hade sökt att intala honom lugn. Hon hade inga känningar, som tydde på något ovanligt. Han kunde vara trygg — och var det så, att hon bleve sjuk, skulle Lotten genast få springa till skogen med bud. Det stod väl i alla fall inte för livet, menade hon, och huset behövde så väl alla slantar, han kunde få ihop på körslorna. Ja, det visste han bäst själv. Han hade icke omtalat för Erika alla gånger, han anmodats att betala auktionsgälden och arrendet. Han ångrade bittert, att han dragit på sig Mikaelsdal. Men han och Erika hade varit rädda för, att svärfadern annars skulle köras bort från stugan, han byggt åt sig, ty den stod på herrgårdens mark. Ingenting skydde Anders Nilsson så som fattighuset. Det hade inte varit långt dit, när Valle förstörde allt, vad han ägde.

Ända sedan Olov fick veta, hur det stod till, den dag, som han aldrig kunde glömma,

hade en dov oroskänsla bemäktigat sig honom. Mitt i natten kunde han spritta till och resa sig i sängen, därför att han drömt om det barn, som väntades. Han såg det i alla möjliga skepnader, med alla lyten och märken, han hört talas om skulle bli en följd, om modern bleve skrämmd eller utsatt för fara under den tid, hon borde skonas för sinnesrörelse. Erika hade genomgått det allra värsta. Det rådde intet tvivel om, att han gläntat på dödens port för henne.

Men just som dessa bilder jagade genom hans hjärna, och han beslutat sig för att trots allt försöka hålla ut, tills det mörknade, fick han se Lotten komma farande som ett troll utför backen. Hon flög fram. Kjolarna stodo rakt ut efter henne som lössläppta segel i västanblåst.

Olov slängde ifrån sig tömmen och sprang emot svägerskan. Denna var så andfådd, att hon inte genast kunde få fram, vad hon hade på hjärtat. Olov fattade henne i axlarna och ruskade henne.

— Hur är det? sporde han häftigt, och rösten darrade.

— Schou... schou... pustade Lotten och höll sig med båda händerna för bröstet... Erika... schou...!

Olov visste, vad han behövde, och rusade tillbaka till timmerlasset. Han kastade upp de grova stockarna på täran, som om de hade varit lätta som tändstickor. Med ett rapp lät han hästen veta, att det var bråttom, och det bar i väg i fyrsprång mot hemmet. Lotten, som satt på efterkälken, vilken av farten slängde av och an, hade all möda att hålla sig kvar. Snön yrde som ett moln omkring henne, och händerna, som hon höll krampaktigt slutna om stakarna, stelnade. Men Olov såg icke efter, hur svägerskan hade det, antingen hon var med eller ej. Han bekymrade sig inte om någonting annat än att snarast möjligt hinna hem till Mikaelsdal.

Det var ett drygt stycke dit, så han hade god tid att gå igenom sitt syndaregister under sista åren, intill den dag, då han höll på att ta livet av hustrun. Sedan dess hade allt varit gott och väl. Det hade icke fällt ett hårt ord emellan dem, i stället hade de kommit varandra närmare än förut. Men likväl hade nästan ständigt en aggende ängslan plågat honom, att den lille, som väntades, skulle komma fram missbildad eller utan liv.

Erika hade förstått hans bekymmer och sökt att taga honom därur. Han genom-

strömmades av en varm känsla, när han tänkte på, hur hon då gått till väga.

En kväll, sedan de kommit i säng, hade Erika tagit hans hand och lagt den på sin varma kropp. Då hade han känt de klappande slagen, liksom av en darrande, svag fågelvinge, och han kände sig så oändligt tacksam, för att hon tagit honom ur den ängslande ovisshet, vari han förut befunnit sig. När han emellanåt vaknade om nätterna, plågad av samma mara, brukade han söka efter något nytt livstecken, och hans glädje var obeskrivlig, om en sprittning hugnade hans oroliga sinne.

När de omsider svängde in på ladugårdsbacken, kastade Olov tömmen till Lotten, som fick reda sig bäst hon kunde, och rusade in i stugan. Oron brände så starkt, att han ej var herre över sina rörelser, utan fubblade med nyckeln, så att låset krånglade, och han nätt och jämt höll på att komma in.

Erika gick rastlöst fram och tillbaka på golvet. Hon var hemskt blek och hade svarta ringar under ögonen. En grönrutig långschal hade hon knutit kring livet. Hon gick framåtlutad och med hårt sammanbitna tänder.

— Hur är det med dig? frågade han ängsligt.

— Det går väl an, svarade hon tungt, men jag märker, att det blir av snart, för jag har stundtals så svåra känningar, att jag tycker, det är omöjligt att hänga ihop. När det ansätter som hårdast, måste jag lägga mig. Jag tyckte, det var bäst du kom hem.

— Hela dan har jag varit orolig för din skull, vidtog mannen, för redan när du klev ur sängen i morse, såg jag, att det inte var riktigt beställt med dig. Du såg ängslig och trött ut.

— Det kommer aningar ibland, menade Erika, och det är inte många gånger annat än de slå in.

— Ja, ja.

Olov stod och funderade ett ögonblick.

— Det är väl så gott att gå efter mor Stark med detsamma, sade han.

— Tror du, att det går för sig? undrade Erika. Det har ju inte varit bra mellan dig och Starken, sedan ni var ihop i fjol.

Olov vart allvarsam.

— Det brukar vara vanligt bland fattigt folk, mumlade han, att inte söka efter hämnd, om någondera av två ovänner får det svårt. Jag kan inte tänka mig, att Stark är värre än andra.

I detsamma höggo plågorna till ännu värre

än förut, så att Erika var nära att sjunka till golvet, och lycka var, att hon befann sig alldeles bredvid sängen. Hon vred sig som en mask på bädden och jämrade sig, så att det skar i mannen. Han visste icke, vart han skulle vända sig och kunde ingenting göra, utan stod framme vid huvudgården och strök ömt över hennes brännande panna.

— Nu får Lotten stanna inne hos dig, viskade han häftigt — jag springer efter mor Stark. Är hon bara hemma, så ska vi snart vara tillbaka.

Erika förmådde ingenting svara, men klängde sig med båda armarna fast vid mannens hals, lyftande sig från bädden av smärta. Hon skakade som i frossa, läpparna voro torra och blåbleka, och hudfärgen började skifta i askgrått.

— Nej, vänta, kved hon, när Olov försökte göra sig loss, hjälp mig först . . . käre, hjälp mig . . . jag står inte ut . . . jag dör! Du måste hjälpa mig — jag går sönder . . . Du säger ingenting, du tröstar mig inte, du vill inte göra något . . . Å, herre gud!

Det blev bättre efter en stund. Flämtande och utmattad sjönk hon tillbaka på bädden.

— Aldrig trodde jag, att det skulle vara så svårt, viskade hon med skälvande läppar.

Olov rätade på sig, blek som ett lik. Han gjorde ett tecken åt Lotten att vara på vakt, rusade ut och nästan flög över mon nedåt herregården.

Mor Stark var hemma och sysslade med att sätta fram middagsmaten, under det mannen mödosamt stavade igenom premiefördelarna i Aftonbladets halvveckoupplaga. Olov for in genom dörren, som hade han varit skjuten ur en kanon.

— Jesses då, är det så dags! myste mor Stark, som strax begrep, vad det var fråga om.

— Nu är vi där, gu nåde oss, flämtade Olov, och mor Stark måste väl vara så snäll och hjälpa. Det är klart, att en inte i första rippet vill vända sig till den, som är stadd av socknen, när det går att få likare hjälp och på närmre håll. Gu vet för resten, va ho duger till. Det är bara kostnaden, som är bra tilltagen.

— Nej, en vet gunås så visst inte, va de förmår, fast de skryter med doktorslärdom, fnyste mor Stark. Men det är klart, att jag ska göra, va ja kan. Det kan Karlsson lita på.

— Tack, tack!

Stark hade ett enda ögonblick fällt tid-

ningen för att höra efter, vad det gällde, och en litet elak blick träffade Olov, men han yttrade ingenting, utan fortsatte att läsa, medan den nybakta pannkakan svalnade.

Olov stod som på nålar. Han visste inte, hur han skulle bära sig åt för att fortast få gumman i väg. Men hon tycktes inte göra sig någon brådska, utan satte sig att äta och berättade helt förnöjsamt några historier om svåra barnsängar, hon varit med om, liksom för att låta höra, hur styv hon var i sitt hantverk. Stark satt stilla en stund och hörde på, men ilsknade till under tiden, slängde ifrån sig tidningen och slog knytnäven i bordet, så att gumman hoppade högt av förskräckelse.

— För helvete, käring, röt han till, du hör ju, att det är bråttom! Då ska du väl inte sitta här och prata dynga. Laga dig åstad, och det med detsamma!

— Men jag tänkte . . . började gumman, som hade för avsikt att bjuda Olov på kaffe.

— Tänka mig hit, och tänka mig dit, skrek Stark och for upp från stolen, så att han i häftigheten var nära att stjälpa omkull en mjölkbunke. Ska du hjälpa folk, ska du också göra det och laga så, att det blir gjort, innan det är för sent.

Mor Stark, som på de trettiofem år, hon varit gift, lärt känna sin man, kastade en schal över axlarna och rusade på dörren, utan att bry sig om, huruvida Olov följde med eller ej. Denne kände ett behov att först taga Stark i hand.

— Tack ska du ha, sade han, enkelt och entonigt.

— Å, inget att tacka för, puttrade Stark och vände bort ansiktet.

Olov funderade ett tag.

— Nu skäms jag nästan för, att jag ibland tänkt, att du varit en djävel, sade han slutligen.

— Det är ju ingen skam att tänka, när en så inte heller drar sig för att säga sina tankar högt och rent, mumlade Stark. En är väl inte mer än människa.

— Tack i alla fall, sade Olov och tryckte hans hand.

Därpå skyndade han sig ut efter mor Stark, men var icke i stånd att hinna upp henne. När han kom hem, var Erika avklädd och nedbäddad, och gumman och Lotten i färd med att värma vatten i sådana mängder, att han tyckte, det skulle kunna räcka att löga en hel gris i. Olov fick inte stanna inne. Det passade inte, att han var när-

varande, ansåg mor Stark, rätt så barnfar han var.

Han gick ut i snickarestugan och tog sig för att yxa till en tistelstång, men kunde inte hålla tankarna samlade vid arbetet. Vart han vände sig, tyckte han sig höra Erikas jämmer. Han slängde ifrån sig verktygen och började gå fram och åter som en vansinnig.

När han gått så länge, att det började snurra runt i hans huvud, gick kan ut och tog till att marschera i snabb takt längs efter landsvägen. På detta sätt höll han på omkring en timme, då han tröttnade och gick upp åt stugan för att lyssna, om han ännu skulle höra dessa förfärliga skrik, som han tyckte icke kunde komma från en människa. Hunnen halvvägs stannade han, och med fingrarna i öronen rusade han in i foderladan. Där låg han vid pass en timme, innan han ånyo vågade sig fram. Men nu var det tyst och lugnt, och mor Stark, som blivit honom varse genom fönstret, kom ut på trappan och meddelade förnöjt, att allt var över.

— Kom in, sade hon och log belåtet, du har aldrig förr sett någonting så rart.

Olov följde med, ännu darrande i hela kroppen av den utståndna ängslan. Det var

halvmörkt i stugan, men han kunde dock redan i dörren se Erika i sängen. Hennes ansikte var uppsvällt och blåblekt, och hon låg dödstill. Hon såg forskande upp på mannen med ett matt leende på läpparna.

Mor Stark lyfte på en flik av täcket. Han såg ett blårott, hårlöst huvud. Det var hans barn.

— Det är en pojke, som du har heder av, så stor och tjock är han, sade mor Stark.

Överväldigad av rörelse sjönk Olov på knä vid sängen. Inför vissheten, att hans barn var vid liv och välskapat, gav nervspänningen vika, och han snyftade hysteriskt.

— Nu är allt det gamla borta, mumlade han så tyst, att endast Erika kunde höra det. Nu börjas en ny dag — med ett nytt liv.

Erika lyfte med ansträngning sin hand och lade den smekande på mannens huvud.

*

Nästa dag körde Olov åter i sin skogshump. Men nu var det ljust och glatt omkring honom, och arbetet gick med säkerhet och fart. Framtiden tedde sig lugn och förhoppningsfull. Om han blott komme över det värsta, skulle nog lyckan blomstra vid

Mikaelsdal. Alla visor, han lärt som pojke, grävde han fram ur minnet och sjöng med liv och lust, fast det var ganska klen beställt med sångförmågan. Det var sonen, som var orsaken till glädjen. Nu skulle han få dräng med tiden och slippa hålla tjänare. Hi och hej!

I fyra dygn, men inte en timme mera, höll sig Erika i sängen, ty hon behövde ovillkorligen komma upp på benen, då inte kreaturen voro riktigt belåtna med Lottens skötsel. Erika hörde ända in i stugan, hur de ropade efter henne. Hon mindes den tid, när ingen annan dugde att gå i ladugården än mor Karin och efter henne Lotten. Mot Erika hade de då varit så leda, att de bölade och sparkade bakut, så snart hon närmade sig dem. Det är vanan, som styr både hemmet och konungariket, tänkte hon.

Olov hade icke tid att vara hemma annat än morgon och kväll, men då kunde han aldrig hålla sig från vaggan. Där satt han och spekulerade i oändlighet över, sådan karl det skulle bli av hans son. Det var en duktig pojke, tyckte han, och Erika höll med honom, underblåsande hans stolthet. Annars kunde det ju hända, att de hade olika meningar ibland. Men i detta fall stämde de alltid överens.

— Kors, en så'n liten stackare, kunde han säga, när han suttit en stund och sett på bytingen.

— Du var inte större, du, när du var så här gammal, tyckte Erika, liksom för att försvara sin avkomma.

— Åjo, jag var allt ett strå vassare, gnabbades fadern. Men herre gud då, såna små händer! Så små . . . så små . . .

Anders Nilsson var inte människa att kunna hålla sig kvar i undantagsstugan, sedan han blivit morfar, utan satt som en gårdvar dagen i ända och vaktade den nykomne. Det låg över hans drag en glädje och tillfredsställelse, som Erika inte sett där sedan den tid, modern var vid välmakten. Han var viss om, att lyckan med den lille nu skulle bli bofast vid Mikaelssdal.

Lotten däremot gick sällan ned till de andra, utan höll sig mestadels hemma. Ofta hände, att hon gick undan i någon vrå och grät för sig själv. Det låg något och gnagde och skavde inom henne.

Men i Mikaelssdal började framtidsdrömmarna att gro och grönska.

XI.

Det var nu på andra avverkningsåret. Till följd av barvintern hade det varit förenat med stor svårighet att släpa ut timret ur skogen, och dessutom hade isen på sjön varit osäker, emedan inte kylan förmått slå ihop den ordentligt. Därför måste i vårlossningen timret dragas över i flottar och släppas i ån till sågverket, som låg likt ett fågelbo på en utskjutande klippa vid havskusten.

Blek och avtacklad, så han knappast var igenkännlig, gick Olov med en lång timmerhake och lossade stockar, som lade sig på tvären över ån eller fastnade i utstickande rötter och rotvalv. Han var egentligen mycket missbelåten med timmerflottningen, ty han hade all sin vårsäd på Långmossen, genom vilken ån strök fram i otaliga krökar och vinklar,

omgärdad av videbuskar och alsnår. Han förstod, att karlarna, som petade timret, inte skulle vara så noga med, hur de foro fram, och det visade sig snart, att hans farhågor icke varit ogrundade. Men han tänkte, att han genom att arbeta vid flottningen skulle kunna utjämna de lidna förlusterna, helst som han även för drängpojken lyckats betinga sig en skaplig timpenning.

Det var på grund av det låga vårvattnet ganska krångligt att få fram timret i ån, som aldrig svälde ut till något större omfång annat än vid häftiga vårbrott och regndigra höstar. Stockarna fingo därför långa stycken släpas fram på så gott som bara botten.

Flottkarlarna, grovt byggda män, stora och kraftiga, rörde sig trögt, antingen timret var i rörelse eller stod fast vid bräddarna. När ingen förman syntes till, brukade de ofta skocka ihop sig i klungor och utbyta åsikter om varandras snusdosor och fickur. Långa utläggningar höllos om spingspakboetternas företräden framför dem, som voro av mässing. Det fanns just inga angelägenheter, som behövde dryftas, ty arbetet gav icke anledning till något utbyte av meningar.

Ett rätt stort antal torpare, som inte behövde göra dagsverksarbete på bestämda dagar,

hade, till förargelse för majoren, som vid denna tid fick betala ganska hög dagspenning för överarbete, börjat deltaga i flottningen. Det vart härigenom större brist på arbetskraft vid herregården. Slutligen utfärdade majoren förbud, vilket närmast fick till följd, att flera av småtorparna sade upp sina kontrakt. De behövde inte krusa, menade de, och för majoren, som mycket väl hade reda på, hur vanskligt det numera var att kunna binda folk med dagsverken, vart detta ett hårt slag. Men han var mån om sin värdighet och försökte visa sig oberörd.

Över dem, som betalte penningarrende, och till vilka Olov hörde, kunde majoren ej direkt befalla, men förargad hade han likväl sagt till dem, att han icke komme att lägga fingrarna emellan, ifall jorden vansköttes.

Olov hade redan förra hösten sagt upp kontraktet på Mikaelssdal, för att han inte skulle helt och hållet förstöra sig, ty han såg, att det inte var möjligt för honom att på annat sätt komma ut med alla nya pålagor, som på sista tiden lagts till.

Majoren tog hans uppsägning mycket illa och sade, att han hoppades, det Olov inte skulle rätta sig efter det svassande talet, skogsarbetarna förde, om de stora arbetsförtjänsterna

på andra orter. Det vore bara skryt. Men när Olov bröt av och bad att få igen Brattåsen, sitt gamla torp, som ställts öde och lagts till herregården, fick han ett tvärt nej till svar. Och nu hade han åter, på enträgna uppmaningar, till hälften lovat stanna. Han tänkte försöka ännu ett år, särskilt om skörden lovade något. Den hade inte visat sig oäven hittills. Men någon lindring med utlagorna kunde han inte påräkna.

Solen glödde hett, och de unkna vattenångorna från ån i förening med kåd lukten framkallade huvudvärk och kväljningar. Flottkarlarna, av vilka många kommit direkt från järnvägsbyggena i Norrland, gingo vaggande fram och åter utefter åkanten, under det de, trallande sina vemodiga visor, höllo timret i rörelse.

Olov som gått och givit akt på, att hans säd trampats ned allt längre upp från åkanten, tänkte för sig själv, att han skulle begära skadeersättning. När sågverksinspektoren ett stycke frampå förmiddagen kom för att se till, hur det arbetades, vågade han sig också fram med några antydningar i denna riktning.

— Sågverksbolaget har åtminstone inga skyldigheter i detta hänseende, svarade inspektoren buttert, och jag tänker, att major Löv-

mark har svårt att reda sig ändå, utan att göra några utlägg onödigtvis.

— Men det kan väl inte sägas vara så alldeles onödigt, invände Olov, då mycket säd nedtrampats, så att jag lider stor förlust.

— Man betalar inte för att få använda allmänna farvägar, snäste inspektoren och fortsatte sin promenad.

Olov stod handfallen. Det var svårt för honom att kunna fatta, att en rättskaffens människa skulle kunna hysa sådana åsikter, och han hade ett skarpt svar på tungan, men blev i samma ögonblick varse, att en kvinna kom springande över mossen. Det var Erika. Han kastade ifrån sig flotthaken och rusade henne till mötes.

— Va vill du? Va är det fråga om? sporde han ivrigt.

— Morfar . . . morfar . . ! Lotten och jag höll på med jordpärenna — morfar stod bredvid landet och såg på. Rätt som det var stöp han på huvudet i diket. När vi kom fram, var han död.

Olov hörde på under tystnad. Det rörde sig inte en muskel i hans brunbrända ansikte.

— Så-å . . . sade han slutligen och liksom ut i luften. Var det bestämt, att han skulle

sluta på det sättet? Det gick fort, gu signe själen!

Det var det enda, han hade att säga, och han kände det hårt, men han kunde inte rå för, att underrättelsen liksom lyfte en tyngd från hans bröst, ty han hade mycket tänkt på, vad det skulle bli av gamlingen, om Erika och han komme bort från gården. Det var för svärfaderns skull — det var sant och visst — han givit ett halvt löfte att stanna.

— Det kom så häftigt och oväntat, att vi alldeles höll på att tappa sansen, fortfar hustrun. Men han var ju bra mycket till åren, och så har det sista tiden grämt honom, att vi inte hunnit med att sköta gården ordentligt.

Erika tystnade och strök ett tag med handen över pannan, som om hon överlade med sig själv.

— Han hade nog litet bekymmer för framtiden desslikes, fortsatte hon lågt. Han hade reda på, att vi tänkte oss bort härifrån, och det såg mörkt ut för honom.

— Ja-ja.

— Men rysligt var det, att han inte skulle få dö i sin säng, snyftade Erika och vaggade med kroppen. Det kommer så mycket prat i gång, och en vet aldrig, va folk tänker.

— Men det var väl ändå bäst, att han

kom bort, sade Olov, för hade vi gett oss i väg, så kan ingen veta, om inte majorn skjutsat honom till fattigstugan. Det är förstås inte mer än jordlappen, som tillhör herrgård, men det är tillräckligt.

— Nog har far fått göra skäl för sig, tog Erika vid allvarsamt. Han har odlat upp hela Långmossen. Den ser man inte över från den ena ändan till den andra, när det är solrök som i dag. Det dagsverket borde ha räckt till tak för livet.

— Det räckte, sade Olov dovt.

— Men knappt såg det dock ut, inföll hustrun.

De stodo en stund och läto blickarna irra över Långmossen, över vilken en blågrå solrök låg utbredd. Deras tankar rörde sig kring samma spörsmål: Vad skulle framtiden ge åt dem själva?

— Nej — bäst att jag går hem, så vi får jordpären i marken innan kvällen, sade Erika. Snart är det slut på den här månaden, så det är ingen dag för tidigt — och i nästa vecka har vi begravning.

— Hm, hm.

Olov stod kvar och bökade med stövelnosen i myllan, medan Erika gick tillbaka

samma väg hon kommit. Plötsligt stannade hon och vände sig om.

— Majorn hade sina vägar förbi i morse, sade hon, och han befallde, att du skulle gå ned ett slag till honom. Det passar bäst i dag, sa han.

— Så-å! Sa han inte, va det var han ville mig? frågade mannen.

— Nej.

— Nåja, jag förstår, va det är frågan om, menade han. Han är angelägen att få oss fast vid Mikaelssdal igen. Det tycks inte vara lätt för honom att få folk nu.

Erika knyckte på nacken.

— Men jag tycker nästan, att »det är rätt och lagom», som det står i visan, tillfogade hon.

Olov lyste upp litet och gick närmare hustrun.

— Nå, va tycker du annars? frågade han osäkert.

Erika stirrade på torkvädersskyarna vid horisonten.

— När nu far är död så . . . började hon dröjande.

— När far är död . . . avbröt Olov. Alldeles riktigt, ja. När far är död, så är det ju inget att hålla på längre.

— Jag tycker så, menade hustrun.

— Nå, då söker jag strax upp majorn och ger besked.

Erika nickade instämmande och gick. Mannen vände långsamt tillbaka nedåt ån. Inspektoren hade kommit åter och stod och inväntade honom.

— Inte duger det att gå ifrån arbetet på det här sättet, sade han barskt.

— Nej, jag kan väl tänka det, svarade Olov lugnt.

— Ser han då inte, att timret fastnat på hans sida, så att det står stilla en fjärdingsväg upp igenom? röt förmannen.

— Gör det . . ? Det var djäveln, ironiserade Olov och log en smula hånfullt.

Inspektoren, som inte var van vid att bli motsagd, mönstrade honom med mörka blickar.

— Det tycks vara bäst, att Karlsson går hem och lägger sig i dag, hånade han, utom sig över att ha blivit bemött med vanvördnad.

Olov kastade ifrån sig flotthaken, lyfte på huvudbonaden och gick med händerna på ryggen långsamt uppåt skogsbrynet. Inspektoren knöt näven efter honom, men vågade ingenting säga, ty de norrländska rallarna skulle säkert ta parti för karlen, och de voro inte goda att tas med.

Olov gick framåtlutad, med dröjande, tunga steg. Han såg nu, bättre än förut, hur tunn och nedtrampad säden var. Överallt syntes spår efter flottkarlarnas stora, träbottnade stövlar. Det stod klart för honom, att det ej heller detta år kunde bli någon skörd att tala om vid Mikaelsdal.

— Skogen förstör jorden — det bästa som finns, mumlade han, och tårar ville tränga fram i hans ögon. Det har inte varit några goda år, sedan majorn började sälja skogsskiften.

Luften var så tryckande och tung, att Olov överfölls av en kvävande känsla och en obehaglig mattighet i benen. Framkommen till herregården sjönk han uttröttad ned på en trädgårdssoffa bredvid trappan.

Majoren, som sett sin arrendator på avstånd, kom ut och hälsade. De yttrade några ord om vädret, kommo härefter in på timmerflotningen, som tog lång tid, emedan det var dåligt med vatten, och slutligen meddelade Olov svärfaderns frånfälle.

— Är Anders Nilsson död? sade godsägaren lågt och med tonvikt på vart ord.

— Det var visst slag, upplyste Olov till vad han förut sagt.

— I sin krafts dag var Anders Nilsson en arbetskarl som få, intygade majoren. Det finns

numera inte många, som kan gå upp mot, vad han var på den tiden.

— Det gör nog inte det, sade Olov.

Majoren slog med sin käpp i sanden.

— Jag har bett dig komma hit, började han, för att jag ville ha bestämt besked om Mikaelssdal. Står du fast vid uppsägningen, eller får jag stryka den från kontraktet? Du förstår, att jag måste se mig om efter någon annan, ifall du inte önskar stanna.

Olov hade svårt att komma fram med vad han hade på hjärtat. Han skruvade sig av och an och log förläget.

— Det blir bäst, att den står fast, mumlade han. Jag orkar inte med att stanna längre.

— Orkar!

— Majoren ryckte ringaktande på axlarna.

— Du är ju unga karlen, fortfor han. Än har du väl inte förtagit dig? Du ser inte så ut.

— Men det är ändå min tro, svarade Olov och satte på sig mössan, som han hittills hållit i handen. Det har vi gjort snart sagt allesammans vid Dalby.

Godsägaren såg skarpt på sin arrendator.

— Det låter nästan, som om du räknade mig med, när du säger *alla*, sade han. Jag ber — kom inte med några antydningar.

— Ursäkta majorn — jag säger inte mera, än jag kan stå för, svarade Olov bestämt. Jag räknar inte majorn med bland oss, för vi hör inte ihop. Men nog vet jag, att många av majorns gelikar tagit sig vatten över huvudet också.

Han gjorde ett uppehåll och hämtade andan.

— Det är för övrigt inte bara utlagorna, som bestämt mig för att ge mig av härifrån. Nej, tro inte det. Det är mycket annat, som inte går att förlika sig med.

Majorn själv kan säkert inte känna samma trevnad här som förr, tänker jag. Titta runt ikring. Det är inte på långt när nu, som då majorn var ung. Skogen är borta. Det är öppet och flackt åt alla håll, och majorn kan inte längre gå ut på stora trappan och höra orren kuttra om vårmorgnarna. Det trivs inte annat än kråkor och kajor i bråten.

Likadant är det kring Mikaelssdal. Det är ingen trevnad nånstans.

— Orda inte om sådant, som du inte begriper, avbröt majoren skarpt.

Olov mörknade.

— Det var väl självaste faen, utbrast han, mot vanan hetsigt, om jag inte ska kunna be-

gripa, att det inte ges någon trevnad i en hög risbråte.

Med långa steg vände Olov nedåt vägen. Sorgset ruskande på huvudet gick majoren upp på trappan, där han stannade och kastade en blick efter den bortgående.

— Det var en av de gamla goda, som försvann, mumlade, han. Det var en av de gamla goda . . .

*

När Olov efter att i timmar ha strövat omkring på ensliga stigar i bergbackarna omsider nådde Långmossen, hade arbetet slutat för dagen. Karlarna hade uppsökt sina natt kvarter, och även Olov ställde kosan mot hemmet.

I Mikaelsdal fanns ingen mera hemma än tjänsteflickan, som meddelade, att matmodern var borta i undantagsstugan, sysselsatt med att understödja Lotten i åtskilliga förberedelser till begravningen. Olov gick dit med det samma för att snarast låta hustrun veta resultatet av sitt besök hos godsägaren. Dessutom kände han ett starkt behov att få någon att tala med.

Det föreföll som en saga, att svärfadern var död. På morgonen, innan Olov givit sig iväg

till flottningen, hade han sett honom frisk och kry, när han som vanligt kom för att hälsa på dottersonen. Han hade då satt sig i solen framför stugan och tittat på bina. Och nu var han borta. Det går fort att försvinna från livet.

Olov såg Lotten komma gående nere från byn, som var belägen snett över sjövikens. Hon gick med hängande huvud och varnade inte svågern, förrän denne var alldeles inpå henne. Hon vart röd och vände skamsen bort ansiktet, som om hon varit rädd för, att han skulle kunna läsa hennes tankar.

— Du kommer från byn? frågade Olov.

— Jag har varit där ett tag, ja, mumlade Lotten förläget.

— Det har väl blivit mycket att styra med nu, för att morfar föll ifrån? undrade Olov.

Svägerskan nickade.

— Men du går väl inte och ställer om med några begravningskjutsar? Dem tar vi från Mikaelssdal, så långt dragarna räcker, fortfarande Olov. De andra får gå. Det är ingen väg till kyrkan.

— Det var inte heller för kjutsar, jag var där nere, upplyste Lotten. Jag hade andra ärenden.

— Jaså.

De fortsatte långsamt uppåt stugan, Olov med tunga, vägande steg, Lotten böjd och undergiven och med händerna stuckna under förklädet. Olov upptäckte nu som först, att Lotten gick inåt med tåspetsarna, så att dessa nära nog häktade sig fast i hälarna för varje steg, och han kunde inte låta bli att tänka, att svägerskan just aldrig hade varit någon ögonfägnad. Men hon hade varit driven i att arbeta.

När de hunno fram till stugbron, stannade Lotten och lade handen på hans arm.

— Det är väl bäst jag talar om det, så du får veta det först som sist, började hon tveksamt och med låg röst.

Det kom ett försagt, men på samma gång belåtet drag över hennes ansikte.

— Jag har varit nere och lovat skomakar-Erk att flytta till honom, så snart far hunnit bli jordad, fortfor hon. Erk har hängt efter mig hela året, men jag har inte velat, så länge farsgubben var i livet. Erk är ofärdig förstås, men han är hantverkare och mån om sig. Det är bäst att laga så, att en blir försörjd.

— Du tänker då att gifta dig med honom? undrade Olov.

— Det är inte bestämt än, sade hon öppen-
hjärtigt, när isen väl var bruten, men det är

klart, att visar det sig behöfvligt, får en väl till med det också.

Olov såg länge på svägerskan, som stod och vaggade med höfterna i det dalande solljuset. Han lade märke till, hur det gick som en varm bölja genom hennes kropp, hur de skarpa linjerna liksom mjuknade, och hela figuren blev mera kvinnlig. I hennes blick dröjde något varmt och ljust.

Männe framtiden log mot henne?

XII.

Dagsverkskarlarna, sysselsatta med buskning i herregårdens vidsträckta betesmarker strax invid Mikaelssdal, arbetade ojämnt.

Stark, som skulle ha något slags förmansskap över de andra, ty han var gammal och betrodd av husbonden, hade denna dag lika litet som de övriga karlarna lust att göra något, utan gick helst och slankade.

Det var något särskilt, tycktes det, som upprörde sinnena, och de brydde sig inte om att tänka på, att deras liknöjdhet möjligen skulle medföra ganska obehagliga påminnelser, ifall inspektoren kom och fick se, hur litet som blev gjort.

Liksom på ett givet tecken stannade de allt som oftast och riktade blickarna mot Mikaelssdal, vars stugubyggnad skymtade fram mellan de sprängliga björkarna. Då inte ens

Stark, som annars var en trogen arbetare och aldrig brukade göra ögontjänst, hade någon ro, kan man förstå, hur det stod till med de andra.

Slutligen slant handyxan för Stark, emedan han inte med tillräcklig uppmärksamhet följde arbetet, och han högg bort ett stort stycke av stövelnosen. Han svor till i förargelse och kastade ifrån sig yxan. Men han hade inte skadat sig — inte det minsta.

— Nej, nu ger jag det här attan hakar, fräste han förargad. Det går ändå inte för mig att komma någon vart, förrän jag fått ta vackert adjö av Karlssons. Ska ni följa med fram till Mikaelstal, pojkar?

Den gemensamma tanke, som förföljt hela förmiddagen, vart nu högt uttalad, och alla voro redo. Det var väl inte för mycket, om man tog avsked av en kamrat, som alltid varit arbetsam och rejäl?

— Det är klart, att vi går med, lät det från alla håll.

Stark satte kurs, och de andra följde efter tätt i hälarna, rakt över de slippriga höstplöjningarna upp mot gården. Det var slintigt i leran och svårt att kunna hålla sig på benen.

Olov höll på med att lassa två stora kof-

fertar på skjutsen, som skulle forsla honom och familjen till staden. Han stannade förbluffad, när han fick se karlarna komma kavande upp för ladugårdsbacken.

»Gussfre'», hälsade de äldre, och de unga sade »goddag», under det de skyggt snuddade vid Olovs framsträckta hand, som om de varit ovana vid ett handslag.

— God dag, god dag, hälsade Olov tillbaka, en smula spörjande. Hur står det till?

Han stod litet handfallen, undrande, vad det kunde vara fråga om.

— Tackar som frågar. Det är rätt bra, menade de.

Stark höll sig i främsta ledet, medveten om att det ålåge honom att säga något lämpligt. Men han visste inte, vad han skulle hitta på. Han hade aldrig känt sig så tom i hjärnan som just denna dag, när han ville ha något sagt, så att Olov skulle känna och förstå, varför de sökt upp honom. Han lade in en mullbänk för att få litet tid att fundera.

— Du, Olov, och jag, vi har allt dragits bra ibland, sade han omsider.

— Åja, men det var väl ändå inte så farligt med det, menade Olov hjärtligt.

— Nej, jag tänker så, jag också, fortfor Stark litet gladare. Men för att nu allting ska vara gott och väl, vill jag, att vi kommer överens om att glömma galenskapen. Det berodde på mig alltsammans.

— Säg inte det, tyckte Olov och skakade hand med den gamle stataren. Jag var, vid gud, inte en bit bättre, om jag blev arg.

— Men på mig har allt berott från början, envisades Stark.

Erika kom nu ut på trappan med gossen på armen, väl ombonad. Hon log och nickade vänligt åt karlarna. Snyftande, så att hon knappast kunde reda sig, följde Lotten efter. Man kunde se, att systemns resa var ett hårt slag för henne.

Stark klev fram och skakade hand även med Erika. Han var böjd och grå, och det syntes på hans hållning, att han fått arbeta hårt i sin dag. Men det låg dock något kraftigt och bestämt över honom vid detta tillfälle.

— Nu får vi önska er framgång och lycka, mumlade han, under det de andra, till tecken på att de instämde, nöpo i mösskärnarna.

De voro så gripna av avskedets högtidlighet, att de inte varnade inspektoren, som kom vandrande och stannade vid gårdsgrinden. Han

bar en bunt brädlappar under ena armen samt spik och hammare.

— Står ni här! ropade han barskt.

Det gick som en stöt av elektrisk ström genom karlarna, när de förnummo förmannens stämman bakom sig. Men de rörde sig ej ur stället. Allas ögon riktades på Stark, som vred en smula på huvudet åt inspektoren till.

— Det är väl inte för mycket, att vi får säga adjö till Karlsson, snäste han.

Inspektoren mumlade något i skägget.

Olov och Erika gingo omkring bland dagsverkarna och sade farväl, varefter de satte sig upp. Körkarlen drog åt sig tömmarna, och det bar i väg i sakta mak.

Karlarna viftade med mössorna. Lotten grät.

— Om ni får det bra i Amerika, så skriv en rad, ropade de efter skjutsen.

— Det kan ni väl tänka, att jag skriver, ropade Olov till svar.

Han sade ytterligare några ord, som dock inte kunde uppfattas av de kvarvarande. Inspektoren hade börjat spika brädlappar för stugfönstren, och bullret härav förtog ljudet av rösten. Hammarslagen ekade gällt mellan stugan och ladugårdshusen. Det hade icke gått

att få någon ny arrendator på Mikaelssdal. Jorden skulle läggas under herregården.

Olov och Erika blevo liksom förlamade ett ögonblick, när de fingo se, vad inspektoren hade för händer. Därpå brusto båda i gråt. Deras kroppar skakades av våldsamma snyftningar.

6000096645

Göteborgs universitetsbibliotek

